

Interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu

Bakalářská práce

Studijní program:

B7508 Sociální práce

Studijní obor:

Sociální práce a penitenciární péče

Autor práce:

Michaela Týnková

Vedoucí práce:

PhDr. Helena Kalábová, Ph.D.

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Zadání bakalářské práce

Interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu

Jméno a příjmení: **Michaela Týnková**
Osobní číslo: P17000464
Studijní program: B7508 Sociální práce
Studijní obor: Sociální práce a penitenciární péče
Zadávací katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky
Akademický rok: **2018/2019**

Zásady pro vypracování:

Cíl bakalářské práce: Rozšířit povědomí o interdisciplinární spolupráci při řešení rodičovského konfliktu.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

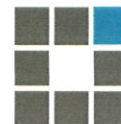
Metody: Sekundární analýza dat. Delfská metoda/expertní dotazování.

Při zpracování bakalářské práce budu postupovat v souladu s pokyny vedoucí práce.

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce:

tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- GJURIČOVÁ, Š., KUBIČKA, J., 2009. Rodinná terapie: systemické a narativní přístupy. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2390-7.
- HOLÁ, L., 2013. Mediace a možnosti využití v praxi. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4109-3.
- MATOUŠEK, O., 1993. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-86429-19-9.
- MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H., 2014. Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny: v kontextu plánování péče. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0522-7.
- NOVÁK, T., 2013. Střídávavá péče o dítě: zájem dítěte především. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0342-1.
- ŠÍŠKOVÁ, T., 2012. Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0091-8.
- ŠÍŠKOVÁ, T., ed., 2016. Průvodce rodinnou mediací. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1157-0.
- WALDMAN, E., 2011. Mediation Ethics. Cases and Commentaries. San Francisco: Jossey Bass. ISBN 978-0-7879-9588-1.
- ZAKOUŘILOVÁ, E., 2014. Speciální techniky sociální terapie rodin. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0583-8.

Vedoucí práce:

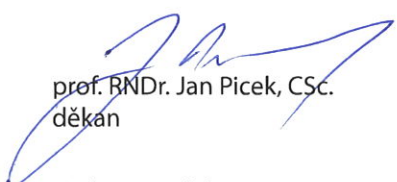
PhDr. Helena Kalábová, Ph.D.
Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání práce:

3. dubna 2019

Předpokládaný termín odevzdání:

30. dubna 2020

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

V Liberci 3. dubna 2019

L. S.

Ing. Zuzana Palouňková, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

29. dubna 2020

Michaela Týnková

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji své vedoucí PhDr. Heleně Kalábové, PhD. za odborné vedení mé bakalářské práce. Její empatický přístup, vstřícnost, trpělivost a srdečnost byli mou hnací silou.

Děkuji své šéfové a kolegyni Mgr. Petře Vlčkové, že byla nakloněna mému studiu, díky kterému jsem získala cenné znalosti a zkušenosti nejen pro další společnou práci v Rodině v centru.

Děkuji své rodině a zejména svým dcerám Emičce a Elince, díky kterým je můj život smysluplný a naplňující.

V Novém Boru 22. dubna 2020

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývala řešením rodičovského konfliktu formou interdisciplinární spolupráce. Vycházela ze situace, kdy během roku 2018 na Českolipsku začaly odborné profese a spolupracujících organizace participovat na zavedení pravidel Cochemského modelu do řešení rodičovského konfliktu. Cílem toho postupu je ponechat rodičům možnost rozhodovat o svém budoucím vztahu s dětmi v jejich nejlepším zájmu a urychlit průběh celého řešení.

Cílem bakalářské práce bylo rozšířit současné povědomí o interdisciplinární spolupráci při řešení rodičovského konfliktu, shrnout základní pravidla a metody práce, zjistit pozitiva a negativa tak, jak se s nimi setkávají vybraní členové interdisciplinárního týmu.

Práci tvořily dvě stěžejní oblasti. Jednalo se o část teoretickou, která pomocí zpracování a prezentace odborných zdrojů vysvětlovala, co je rodičovský konflikt, jaké jsou metody a nástroje jeho řešení. Praktická část zjišťovala za pomoci rozhovorů, jak se pracuje s rodinou v různých fázích řešení rodičovského konfliktu. Tyto rozhovory byly uskutečněny s pěti respondenty, které představovaly různé profese zastoupené v interdisciplinárním týmu.

Výsledky shrnovaly nejčastěji využívané metody a nástroje, dále byla zmapována síť spolupracujících organizací a v neposlední řadě jsme vytvořili možný základ pro budoucí výzkum. Za největší přínos práce vzhledem k tématu bylo zjištění, že v oblasti řešení rodičovského konfliktu v rámci interdisciplinární spolupráce je potřeba zaměřit se více na edukaci rodičů, která by mohla tento přístup více zkvalitnit.

Klíčová slova:

Interdisciplinární spolupráce, rodičovský konflikt, Cochemská praxe, mediace, terapie, dohoda

ANOTATION

The bachelor thesis dealt with the solution of parental conflict in the form of interdisciplinary cooperation. It was based on a situation in the Česká Lípa region in 2018 in which professional professions and cooperating organizations began to work participate in the implementation of the rules of the Cochem model in the solution of parental conflict. The aim of this procedure is to allow parents to decide on their future relationship with children in their best interests and to speed up the process.

The aim of the bachelor thesis was to broaden the current awareness of interdisciplinary cooperation in solving parental conflict, to summarize the basic rules and methods of work, to find out the positives and negatives as encountered by selected members of the interdisciplinary team.

The work consisted of two key areas. It was a theoretical part, which through the processing and presentation of professional resources explained what is a parental conflict, what are the methods and tools of its solution. The practical part of the thesis investigated, with the help of interviews, how to work with the family in various stages of solving the parental conflict. These interviews were conducted with five respondents representing different professions represented in an interdisciplinary team.

The results summarized the most commonly used methods and tools, the network of cooperating organizations was mapped and, last but not least, we created a possible basis for future research. The greatest contribution of the work to the topic was the finding that in the area of solving parental conflict in the framework of interdisciplinary cooperation it is necessary to focus more on the education of parents, which could improve this approach more.

Key words:

Interdisciplinary cooperation, parental conflict, Cochem practice, mediation, therapy, agreement

Obsah

Seznam tabulek	9
Seznam použitých zkratk.....	10
ÚVOD	11
TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE	13
1 RODIČOVSKÝ KONFLIKT	13
2 PRAVIDLA PRO SMÍRNÉ ŘEŠENÍ RODIČOVSKÉHO KONFLIKTU.....	17
2.1 Včasné zahájení hledání řešení	17
2.2 Jednotný postup	18
2.3 Zaměření na dítě	18
2.4 Odpovědnost nesou rodiče.....	19
2.5 Dohoda je konsens, nikoliv kompromis nebo ústupek	19
2.6 Odborná pomoc.....	20
2.7 Komplexní řešení	21
2.8 Metoda SMART	21
2.9 Neřešit minulost ale budoucnost.....	22
3 METODY SMÍRNÉHO ŘEŠENÍ RODIČOVSKÉHO KONFLIKTU.....	24
3.1 Interdisciplinární spolupráce.....	24
3.2 Mediace.....	26
3.3 Metoda Collaborative law.....	27
3.4 Případová konference	28
3.5 Rodinná konference	30
EMPIRICKÁ ČÁST	32
4 Cíl praktické části	32

4.1	Výzkumné otázky	33
4.2	Použité výzkumné metody.....	33
4.3	Způsob zpracování dat	33
4.4	Popis výzkumného vzorku.....	34
5	Výsledky výzkumu a jejich Interpretace	36
5.1	Průběh výzkumu	36
5.2	Vyhodnocování rozhovorů	37
5.3	Interpretace číselných dat	50
6	SHRNUTÍ A DISKUZE.....	52
	NÁVRH OPATŘENÍ.....	56
	ZÁVĚR.....	57
	Seznam použitých zdrojů	59
	Seznam příloh.....	64

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Charakteristika výzkumného vzorku	31
Tabulka č. 2: Nejčastější problémy při styku s rodinou před i po rozvodu	33
Tabulka č. 3: Metody, které respondenti realizují nebo zprostředkovaně využívají při práci s rodiči v rodičovském konfliktu	35
Tabulka č. 4: Výskyt sociálního šetření v rodině před i po rozvodu, a co je významné pro toto šetření	37
Tabulka č. 5: Uskutečňování rozhovorů s dětmi během rozvodového řízení a metody, které jsou využívány	39
Tabulka č. 6: Organizace, se kterými jednotliví respondenti v procesu řešení rodičovských sporů spolupracují, a které mohou klienti využívat	41
Tabulka č. 7: Implementace principů Cochemské praxe při soudu v České Lípě od roku 2018	43

Seznam použitých zkratk

Atd. – a tak dále

Č. – číslo

ČR – Česká republika

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

Odst. – odstavec

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

OSŘ – Občanský soudní řád

Popř. – popřípadě

Příp. – případně

Sb. – sbírka

Tj. – to jest

Tzn. – to znamená

Tzv. – tak zvaně

ZSPOD – Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

ÚVOD

Tématem bakalářské práce je interdisciplinární spolupráce v rámci řešení rodičovského konfliktu. Téma bylo zvoleno s ohledem na působení autorky v neziskové organizaci Rodina v centru ve středisku Rodinné poradny, která umožňuje rodičům řešit vzniklý rodičovský konflikt mimosoudní cestou. Koncem roku 2018 nám přišel dopis od Okresního soudu v České Lípě. Informoval nás o tom, že od 1. 1. 2019 bude ve vybraných případech týkajících se nezletilých dětí, zejména ve věcech o péči, změnu péče, úpravu styku, postupovat v souladu s principy tzv. „Cochemské praxe“ tak, aby rodiče nevedli soudní pře týkající se jejich dětí a aby o záležitostech svých dětí rozhodovali sami rodiče a nenechávali o nich rozhodovat soudce, který dítě osobně nezná a nemá k němu blízký vztah. Byla to skvělá informace, protože se do státního systému řešení rodičovského konfliktu vneslo něco smysluplného, a to v podstatě na základě iniciativy naší organizace, která vycházela nejen z praxe naší Rodinné poradny. Od roku 2018, kdy proběhlo první mezioborové jednání týkající se zavádění prvků „Cochemské praxe“ v našem regionu, ke kterým jsme z pozice nestátní neziskové organizace poskytující odbornou pomoc (mediace, případové konference, individuální, párové či rodinné terapie) zváni, proběhlo několik desítek mediací, rodinných terapií a dalších odborných služeb poskytnutých Rodinnou poradnou zdarma v rámci projektu S rodinou proti vyloučení. Byli jsme a jsme nadšeni, že ve většině případech spolupráce se všemi zúčastněnými probíhá hladce, ale na druhou stranu se také objevují případy, kdy taková to „dobrovolná“ spolupráce pozbývá smysl, a to nejen vzhledem k časově ohraničené soudem doporučující terapii, ale také nespolupracujícími rodiči, kteří ač je služba dobrovolná, nejsou disciplinovaní a v rámci časového soudem stanoveného ohraničení, vlastně ani do nabídnuté odborné pomoci nenastoupí, nebo ji neabsolvují v doporučeném množství.

Cílem předložené bakalářské práce je rozšířit povědomí o interpersonální spolupráci při řešení rodičovského konfliktu.

Předmětem bádání bakalářské práce je ověřit přínosy, ale zároveň i limity interdisciplinární spolupráce s dosavadní výhradně soudně právní formou řešení tohoto konfliktu.

Bakalářská práce vychází z předpokladu, že řešení rodičovského konfliktu formou interdisciplinární spolupráce je oproti dosavadní zavedené praxi řešení jen velmi mladé a zatím úzce se vyskytující formou řešení rodičovského sporu. Nicméně, jak už jsme uvedli výše, je fakt, že i za tak krátkou dobu se zdá být tento způsob řešení pro mnohé páry a rodiče příjemnější a přijatelnější cestou, jak se rychle a bez zbytečných soudních průtahů dohodnout a rozhodnout, jak se bude jejich, již ne partnerská, ale nadále rodičovská role vyvíjet. Pro ověření předpokladu byla pro předloženou bakalářskou práci použita metoda sekundární analýzy dat, a delfská metoda/expertní dotazování. Jedná se o kvalitativní výzkum.

Práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části bakalářské práce se zabýváme tím, co je rodičovský konflikt, jaká jsou pravidla pro řešení rodičovského konfliktu formu smírného řešení, v navazujících kapitolách popisujeme jednotlivé metody, které jsou v oblasti smírného řešení rodičovského konfliktu využívány. V praktické části práce shrnujeme poznatky o současné interdisciplinární spolupráci při řešení konfliktu. Využíváme metody expertního rozhovoru s pevně danými otázkami, které pokládáme vybranému vzorku respondentů (1 mediátor, 1 pracovník OSPOD, 1 psychoterapeut, 1 soudce, 1 pracovnice Rodinné poradny).

Shromážděné informace a poznatky mohou sloužit jako shrnutí dosavadní práce Rodinné poradny organizace Rodiny v centru v oblasti řešení rodičovského konfliktu metodami interdisciplinárního charakteru. Zároveň se mohou stát cenným zdrojem praktických informací a inspirací pro ostatní organizace a subjekty účinkující v oblasti řešení rodičovského konfliktu. V oblasti dalšího výzkumu, mohou být podkladem pro navazující výzkumy, které by mohly shrnovat, vyhodnocovat a rozšiřovat dosavadní zjištění v této bakalářské práci.

TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE

V teoretické části této bakalářské práce se zorientujeme v základních pojmech a tématu, abychom se v praktické části dobře orientovali a porozuměli obsahu rozhovorů, které byly v rámci zvolené kvalitativní metodologie uskutečněny.

Motto: „Kdyby bylo možné při konfliktech zastavit čas a probrat celou situaci racionálně skrze ujasnění si, proč druhý jedná tak, jak jedná, drtivá většina následků by nenastala.“

Petr Pacher¹

1 RODIČOVSKÝ KONFLIKT

Abychom mohli porozumět sociálnímu fenoménu s označením rodičovský konflikt, nám pomáhají opěrné vědy sociální práce, kterými jsou sociologie, psychologie, právo a demografie. Podle Křivohlavého (2002, s. 17) můžeme na konflikt nahlížet jako na: "Nedorozumění, neshody, rozpory, sváry, střety, srážky, souboje, bitky, zápasy, boje, války..." Slovo "konflikt" je latinského původu (conflictus, us, m. – srážka). V podstatě jde o vyjádření současného simultánního nároku dvou až zcela na opačných stranách stojících a diametrálně rozdílných zájemců o tutéž věc a s tím spojený boj. Konflikt pak znamená střetnutí dvou nebo více zcela nebo do určité míry navzájem se vylučujících či protichůdných snah, sil a tendencí. V mezilidských vztazích pak Křivohlavý (2002, s. 17) zmiňuje ještě termín kolize, který je utvořen z latinského slovesa collido, ere – srazit se, a v trpném rodě – utkat se. V přeneseném smyslu pak někoho znepokojovat, trápit, urazit atp. Kolize tedy znamená, obdobně jako konflikt, střetnutí dvou protikladných, vzájemně se znepokojujících až zraňujících sil. Budeme-li zde hovořit o konfliktu zájmů dvou lidí, pak je třeba tímto termínem rozumět takové střetnutí snah dvou lidí, při němž splnění tužby jednoho buď zcela, nebo jen do určité míry vylučuje uspokojení druhé strany. Podobně je třeba rozumět výrazu

¹ PACHER, Petr. In: *Citáty slavných osobností* [online]. [cit. 20. 4. 2020]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/1995070-petr-pacher-kdyby-bylo-mozne-pri-konfliktech-zastavit-cas-a-pr/>

konflikt tam, kde jde o porovnávání, konfrontaci dvou nesourodých, až výlučně protichůdných názorů, představ, postojů. Termín konflikt má v češtině, a nejen v češtině, výrazně negativní přízvuk. Svým významem naznačuje rozkol, nesoulad, disharmonii jako opak harmonie a souladu. Tento přízvuk disharmonie v mezilidských vztazích nám zde bude na překážku. Psychologie se zabývá konflikty jako jevy – jako něčím, co existuje. Etické hodnocení toho, co existuje, není již věcí psychologie. Etologický přístup podle Kellera (1997, s. 118) považuje konflikt mezi jednotlivci a skupinami za projev agresivity, která má instinktivní charakter. Křivohlavý (2002, s. 17) rozděluje konflikty na intrapersonální a interpersonální. Intrapersonální konflikty jsou vnitřní, osobní, individuální konflikty určité osoby jako jedince, individua. Interpersonální konflikty jsou konflikty mezi dvěma lidmi. Dále se tedy budeme zabývat konflikty interpersonálními.

V současné době se potýkáme s nárůstem rozvodů a rozchodů partnerů, kteří jsou zároveň rodiči a mají spolu jedno či více dětí, která jsou v popředí zájmu při řešení rodičovského konfliktu. Obecně lze souhlasit s tvrzením Klimeše (2005), že čím jsou partneři zralejšími osobnostmi, tím menší mají potřebu se rozcházet a tím spíše najdou nějaký společný modus vivendi. Pokud se přesto rozejdou, bývají jejich rozchody kultivované, důstojné, chránící děti i sebe navzájem. Rozchod sám pak má vážný a pochopitelný důvod, je rychlý, neprovázejí ho manipulace ani válka o majetek a děti. Partneři po rozchodu nejsou zaskočení přitažlivými silami, protože již od začátku věděli, do čeho jdou a co ztrácejí. V takové podobě je rozchod svým způsobem společným rozhodnutím. Jenže takových rozchodů bychom spočítali na prstech jedné ruky. Podle Trapkové (2004) je přechod k rodičovské roli tou nejzásadnější změnou v životě člověka a je trvalá. S tím lze jen souhlasit.

Pokud se podíváme na vývoj společenské a právní úpravy vztahů mezi mužem, ženou a jejich dětmi v historickém kontextu, zjišťujeme, že instituce manželství je stále méně oblíbenou. Vypovídá o tom nižší počet uzavřených sňatků, ale také i to, že pokud dojde k uzavření manželství, je v naší republice každé druhé rozvedeno. Francová (2010, s. 1–3) shledává výhodu manželství, které definuje zákon o rodině č. 94/1963 Sb. oproti volnému soužití muže a ženy v tom, že jsou známá a daná pravidla, kterými se tento vztah řídí, brání

majetkovým křivdám, chrání práva dětí a slabších, závislých partnerů. Poukazuje také na to, že institut manželství, je i stejně starou institucí rozvod manželství. Řízení o rozvodu manželství je též upraveno v zákoně o rodině, a najdeme ho v § 24 až 29. Rodičovský konflikt nevzniká přes noc a rozvod není náhlé vnuknutí mysli. Jak uvádí Matoušek (2005) rozvodový úmysl neklíčí symetricky v mysli muže ani ženy. Jeden z nich bývá v těchto úvahách dále než druhý. Své bilancování může skrývat, může ho naznačovat, ale může ho i otevřeně proklamovat. Ten, kdo pojal vážný úmysl se rozvést, zahájil proces emočního odpoutávání od partnera s předstihem. Jakmile je zřetelné, že jeden z manželů rozvodový úmysl má, začnou se profilovat rozvodové role. Ty mohou, ale nemusejí kopírovat role, jež vůči sobě manželé měli v době, kdy byl jejich vztah stabilní. Velmi často se zde projevují nenávistné emoce mezi manželskými partnery, které mohou těžce poškodit nezletilé děti. V hraničních situacích, kdy spolu nejsou rodiče schopni komunikovat, natož obývat jednu místnost, zpravidla rozhodne o poměrech nezletilých dětí na dobu po rozvodu, tj. úprava rodičovské zodpovědnosti, soud. Soud vymezí jejich práva a povinnosti k dítěti, zejména určí, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho obživu. V současné době se do popředí zájmu dostávají a uplatňují formy interdisciplinární spolupráce, které kladou důraz na rodiče a jejich odpovědnost za své děti. Jak uvádí Francová (2010, s. 12) je samozřejmě vítané a pro dítě velmi blahodárné, jsou-li rodiče sami schopni se dohodnout o svých právech a povinnostech k dětem.

Jak už jsme uvedli a budeme stále připomínat, zájem dítěte je úzus. Abychom mohli s rodiči pracovat a držet se zásady zájmu dítěte, je potřeba volit vhodné metody a individuální přístup. Vhodnou volbou pro určení směru, kterým se bude spolupráce s rodiči a dětmi ubírat, se jeví rozdělení dle Rogalewiczová (2019), která rozděluje rodičovský konflikt z časového hlediska do tří skupin. V tomto dělení nahlíží na vztahovou linku mezi rodiči, která by měla určovat směr a zaměření pomoci při práci s rodiči. První skupinu tvoří rodiče, kteří se nemohou dohodnout ve věci týkající se dítěte v době, kdy jejich vztah trvá, fungují jako rodina a mají zájem toto soužití do budoucna zachovat. Rodiče se většinou dohodnou a řešení najdou. Pokud se to však nepodaří, signalizuje to, že v jejich vztahu není něco v pořádku a tento vztah bude čelit závažným problémům. Druhou skupinu představují rodiče, kteří se nemohou dohodnout ve věci týkající se dítěte v době, kdy se rozcházejí, řeší svůj vzájemný

vztah a jeho ukončení. V těchto situacích jsou rodiče ovládnáni vlastním citovým zmatkem, nejsou schopni se plně soustředit pouze na řešení otázek týkajících se dítěte. Třetí skupinu pak tvoří rodiče, kteří se nemohou ve věci týkající se dítěte dohodnout v době, kdy spolu delší dobu nežijí. Vztah ke společnému dítěti byl v minulosti vyřešen soudem, nebo dohodou rodičů. Po uzavřeném rozchodu se pak může objevit jakýkoliv nový důvod, který přinese neshody ve věci týkající se dítěte. V poradně se setkáváme se všemi těmito uvedenými typy. Sociální pracovnice poradny pak po prvotní konzultaci s rodiči nebo na základě pokynů od OSPOD či soudu volí vhodného terapeuta, který na základě prvního setkání může nastavit další nastavení spolupráce s rodiči. Samotné soudy, ale i OSPOD a odborníci na rodinné problémy participují na názoru, že rozhodování o tom, komu z rodičů svěřit dítě do výchovy na dobu po rozvodu, je velmi obtížné. Dítě je totiž v tomto „rodičovském“ konfliktu tím, kdo jím mnohdy trpí nejvíce, je subjektem, jemuž náleží základní lidská práva a mezi nimi i právo na rodinný život. Děti však obvykle nejsou schopny ovlivnit, jak se bude vyvíjet vztah jejich rodičů, a rodiče pak mnohdy svoje děti o úplnou rodinu, potažmo i o právo na rodinný život s oběma rodiči připravují (WESTPHALOVÁ, aj. 2016, s. 660–666). Od roku 2018 se snažíme postupně aplikovat pravidla založená na mimosoudní dohodě rodičů v nejlepším zájmu dítěte. Do této spolupráce se zapojil Okresní soud v České Lípě, OSPOD Nový Bor a nezisková organizace Rodina v centru. Na Okresní soudu v České Lípě od začátku roku 2019 pracuje soudní tajemník, který pomáhá rodičům pracovat na společné dohodě, jejíž náplní je předcházet situacím, které mohou v budoucnu nastat a vyvolat nový konflikt. Pokud rodiče nejsou v této fázi schopni se dohodnout, tak právě Rodina v centru poskytuje odborné zázemí pro zraněné a emočně zmítané rodiče formou nejrůznějších forem odborného psychologického poradenství a dalších metod, které si blíže představíme v posledních kapitolách teoretické části. Všechna tato opatření a provázaná spolupráce jde v ruku v ruce s pravidly, které by jedno bez druhého pozbývalo smyslu. V následující kapitole si přiblížíme pravidla, která je potřeba v rámci spolupráce všech zúčastněných dodržovat a mít je na paměti.

Motto: „Dítě si zaslouží největší ohleduplnost.“

Decimus Iunius Iuvenalis²

2 PRAVIDLA PRO SMÍRNÉ ŘEŠENÍ RODIČOVSKÉHO KONFLIKTU

Jak už sám název kapitoly napovídá, dostáváme se k pravidlům pro řešení rodičovského konfliktu cestou smíru. Tuto formu řešení můžeme využít při řešení tzv. nesporného rozvodu, který v případě rodičů nezletilých dětí tento svazek nerozvede, dokud není schválena dohoda o úpravě poměrů k nezletilým dětem. V případě tzv. sporného rozvodu v rámci zavádění interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu se soud snaží nejprve motivovat znesvářené rodiče, aby i v tomto případě vzešla úprava poměrů k nezletilým dětem od samotných rodičů, aby rodiče sami rozhodli o svých dětech ve svém nejlepším vědomí a svědomí ve víře své rodičovské lásky, ještě předtím než o nich rozhodne soud jen na základě legislativy bez jakéhokoli osobního zájmu. Každý rodičovský konflikt je zcela jedinečný, a tak je patrné, že na něj nemůžeme aplikovat jednotnou šablonu, která by dovedla uklidnit situaci a došla ke smírnému vyřešení rodičovského konfliktu. Abychom mohli takovýmto přístupem danou situaci řešit, je potřeba, abychom dodrželi několik pravidel, které samy o sobě nemají potřebný efekt, pokud nedojde k jejich vzájemnému propojení a nejsou uplatňována společně. Pojdme se společně podívat, která to jsou.

2.1 Včasné zahájení hledání řešení

Včasným zahájením hledání řešení myslíme včasnou intervenci. Dle Vodáčkové (2012) můžeme na intervenci nahlížet jako na rychlý až okamžitý zásah. Vágnerová (2004, s. 631) uvádí, že řešení situace a náprava důsledků je tím účinnější, čím dříve je aplikovaná, a taktéž

² IUNIUS IUVENALIS, Decimus. In: *Citáty slavných osobností* [online]. [cit. 20. 4. 2020]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/8848-decimus-iunius-iuvenalis-dite-si-zaslouzi-nejvetsi-ohleduplnost/>

Rogalewiczová (2019, s. 201–204) uvádí tento fakt, že čím později dojde k první intervenci, tím je pomoc problematičtější. Včasná intervence rodičovského konfliktu je tedy jedním z klíčových faktorů úspěšného řešení. Zahájíme-li poradenství nebo terapeutickou pomoc ve správnou chvíli, můžeme hodně zachránit, zabránit mnoha dalším chybám, či předejít další eskalaci, a přispět k vyřešení konfliktu.

2.2 Jednotný postup

Jak již bylo v předchozím textu řečeno, participujeme na řešení rodičovského konfliktu s několika dalšími subjekty, každý disponujeme odlišnými možnostmi i zákonnými předpoklady. Nicméně je pro nás všechny zásadní v zájmu rodičů a dětí nastavit jednotný postup a služby účelně koordinovat. Jak uvádí Rogalewiczová (2019, s. 204–207) neměla by prakticky nastat situace, kdy jednotlivé orgány a instituce, se kterými rodiče při řešení své situace přijdou do styku, budou rodičům podávat informace, které by si protirečily. Velký přínos spolupráce je právě ve chvílích, kdy se všechny zapojené strany shodují na stejném postupu a poskytují rodičům shodné informace, a také mezi sebou spolupracují.

2.3 Zaměření na dítě

Při aplikaci tohoto pravidla bereme na zřetel pojem **nejlepší zájem dítěte**, který najdeme ve všech mezinárodních smlouvách, k jejichž dodržování se Česká republika zavázala. Ve znění mezinárodních smluv o právech dítěte nebo obecně lidských právech a základních svobodách, ať již operujeme s pojmem **zájem** nebo **nejlepší zájem dítěte**, je jedním z hlavních principů Úmluvy o právech dítěte, který říká, že **zájem dítěte** musí být zohledněn při jakékoliv činnosti týkající se dětí. Všichni dospělí by měli dělat rozhodnutí podle toho, co je nejlepší pro děti, jelikož tato rozhodnutí je přímo ovlivňují. Toto pravidlo se vztahuje také na finanční politiku země, na legislativu, na rozhodnutí týkající se budoucnosti jako takové. Tímto zájmem je především myšlena **možnost dítěte dosáhnout plného a harmonického rozvoje osobnosti, vyrůstat v rodinném prostředí a v atmosféře**

šťestí, lásky a porozumění, a to přednostně v péči své původní rodiny. Dle Rogalewiczové (2019, s. 207–201) je tedy žádoucí, abychom našli takové uspořádání budoucích poměrů v rodině, která budou nejlépe odpovídat potřebám a zájmům dítěte a umožní dítěti uchovat dobré vztahy s oběma rodiči.

2.4 Odpovědnost nesou rodiče

Význam pojmu „rodičovská odpovědnost“ je zakotven v Občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.). Tento pojem zahrnuje soubor práv a povinností rodičů. Rodičovská odpovědnost náleží stejně oběma rodičům. Má ji každý rodič, ledaže jí byl zbaven. Není podstatné, zda jsou rodiče dítěte sezdaní či nikoli, a zda se dítě narodilo v manželství či mimo něj. Rozhodnutí o péči o dítě je pak nezbytnou podmínkou rozvodu manželství jeho rodičů. Při rozhodování soud uváží zájem dítěte; od souhlasného stanoviska rodičů se soud odchýlí jen tehdy, vyžaduje-li to zájem dítěte. Soud může svěřit dítě do péče jednoho z rodičů, nebo do střídavé péče, nebo do společné péče; soud může dítě svěřit i do péče jiné osoby než rodiče, je-li to potřebné v zájmu dítěte. Jak uvádí Rogalewiczová (2019, s. 212–214) je na samotných rodičích, aby našli taková řešení, která budou založena na vzájemné dohodě, a která především budou reflektovat potřeby a přání svých dětí, protože jen oni je znají nejlépe, a jsou seznámeni s jeho situací. Pokud této možnosti nevyužijí, je konečné rozhodnutí v rukách soudu, který o životě dítěte rozhodne pouze na základě skutečností zjištěných ze soudního spisu, aniž by měl k tomuto dítěti jakýkoliv vztah a na rozhodnutí jakýkoliv osobní zájem.

2.5 Dohoda je konsens, nikoliv kompromis nebo ústupek

Jak už jsme uvedli výše, jednotlivá pravidla spolu velmi úzce souvisí. Dalo by se říct, že tímto pravidlem přímo navazujeme na předchozí. Zakládáme ho na společné shodě rodičů v přijímaných řešení, která jsou přijatelná pro oba rodiče bez toho, aby jeden z nich musel mít pocit, že přijal nebo přistoupil na něco, s čím nesouhlasí a je to proti jeho přesvědčení.

Mělo by jít tedy o oboustrannou shodu, nikoliv o soubor kompromisů. Rodiče musí primárně pochopit, že připraví nejlepší řešení pro své dítě, nikoliv pro sebe. Když se na toto pravidlo podíváme ze sociologického hlediska dle Kellera (2004, s. 101), můžeme na dohodu nahlížet jako na určitý sociální řád, který je založen na minimálním konsensu základních hodnot. V této konsensuální teorii jde zejména o teorii směny, která předpokládá, že lidé ve vzájemných kontaktech respektují pravidla, která jim umožní vytěžit ze styku s druhým maximum. V rámci teorie konsensu tedy vyplývá, že respektování pravidel směny je výhodné pro všechny zúčastněné, takže ne-existují důvody, proč by se zúčastnění měli ke vzájemnému směňování čehokoliv nějakým způsobem nutit. Avšak s pohledu Rogalewiczové (2019, s. 215–220) je hledání společné dohody v zájmu svého dítěte **povinností** rodičů, a lze ji považovat za možnou součást rodičovské odpovědnosti. Zde se samozřejmě setkáváme i se skupinou rodičů, kteří potřebují odbornou pomoc, aby spolu vůbec dokázali komunikovat. Prvotním úkolem je nejprve vyřešit jejich vzájemný osobní vztah, aby pak byli schopni řešit otázky týkající se společné výchovy dítěte. Nejhoršími případy jsou rodiče, kteří se obrací na soud ve chvílích, kdy je konflikt tak vyhrocený, že svou rodičovskou odpovědnost úplně potlačí, a děti využívají jako záminky a prostředky ke vzájemnému boji.

2.6 Odborná pomoc

V případech, kdy vyhodnotíme vztah mezi rodiči natolik konfliktní, že nejsou schopni v rámci zájmu dítěte jako rodiče společně fungovat, je odborná pomoc nezbytně nutná. Opět zde můžeme uplatnit pravidlo první, že čím dříve je odborná pomoc poskytnuta, tím snadnější práce s rodinou bude, a dá se očekávat, že se vztahy mezi rodiči zlepší a celkové napětí se zmírní. Odbornou pomocí zde nemyslíme pouze poskytnutí právní pomoci. Vyhrocené situace mezi rodiči řešíme ve formě terapeutické práce s rodinou, ve které se uplatňují zejména poradci, psychologové, terapeuti, mediátoři. Pomáhají rodičům zpracovat rozchod, vyřešit vzájemný konflikt, obnovit komunikaci, nebo v podstatě vůbec oddělit partnerskou a rodičovskou rovinu jejich konfliktu. V těchto situacích může povinnost vyhledat odbornou pomoc uložit, jak OSPOD, tak soud. Možná se zde dostáváme na hranu, že takto vynucené

poradenství je či není vhodné, ale sami psychologové a terapeuti však uznávají, že i v těchto případech se často daří dosáhnout pokroku. Dle Vágnerové (2004, s. 647) je psychoterapeutická pomoc důležitá v procesu rozhodování o vhodném řešení, ale i při nápravě a vytváření účelnějších strategií chování. Jak uvádí Rogalewiczová (2019, s. 220–226) je maximální využití odborného poradenství na místě ve chvílích, kdy nejsou rodiče schopni své emoce zvládnout vlastními silami, především i proto, že si sami uvědomí, co svým chováním způsobují svému dítěti. Zapojený odborník pomáhá rodičům najít ztracenou rovnováhu a přenést pozornost od svých problémů na problémy dítěte, které je jejich konfliktem zatěžováno a traumatizováno.

2.7 Komplexní řešení

Komplexním řešením rodičovského konfliktu rozumíme společné zpracování dále uvedených aspektů. Komfort dítěte a ochrana jeho práv a zájmů, samotný konflikt mezi rodiči, obnovení rodičovských kompetencí a právní otázky související s konfliktem rodičů jsou oblasti, které je nutné zpracovat komplexně. Rogalewiczová (2019, s. 226–229) upozorňuje, že pokud bychom tak neučinili, je velmi pravděpodobné, že se v budoucnu komplexně neošetřený rodičovský konflikt opět vrátí do bludného kruhu. Řešení uspořádání poměrů k dítěti a nastavení pravidel respektovaných oběma rodiči by mělo jít ruku v ruce s nalezením příčin rodičovského sporu.

2.8 Metoda SMART

Metodu SMART nalzáme především oblasti manažerské, ale i přístup k rodičovskému konfliktu potřebuje manažerský, systematický a organizovaný přístup. SMART je zkratkou prvních písmen anglických slov, vyjadřující charakter jednotlivých cílů, které mají být dosaženy. Nejčastěji je interpretujeme takto: specifický (Specific), měřitelný (Measurable), odsouhlasený (Agreed), realistický (Realistic) a termínovaný (Timed). Na počátku řešení rodičovského konfliktu specifikujeme problém a způsob jakým ho budeme řešit. Ve smyslu

měřitelnosti volíme takové řešení, u kterého můžeme v praxi sledovat, zda je reálné, funguje a dochází ke zlepšení situace v rodině. Můžeme na něj také nahlížet jako na řešení motivující, aby rodiče pochopili, že pokud ho budou respektovat, přinese prospěch především jejich dítěti, ale také i jim samotným. A jako zásadní je nastavování pevně stanoveného časového rámce při zadávání dílčích úkolů a povinností rodičům. Zároveň je vhodné si po přijetí řešení, dohodnout s rodiči termíny, kdy je možné ověřit aktuálnost tohoto řešení, popř. jeho přepracování reagující na přirozené změny či změny okolností, které mohou samozřejmě nastat (Rogalewiczová 2019, s. 230–232).

2.9 Neřešit minulost ale budoucnost

Klinický psycholog Jeroným Klimeš specializující se na partnerské vztahy ve své publikaci *Partneři a rozchody* z roku 2015 popisuje zesílené sklony k manipulaci provázející konec vztahu, které jsou během vztahu slabší a jakoby spící. Partnerská krize navodí válečnou situaci - kdo z koho, nutnost dělení všeho společného na věci jeho či její. Najednou jako by všeho bylo dvakrát méně. Před rozchodem stačí jeden vysavač, po rozchodu jsou třeba dva. Společný domov a děti se ovšem špatně násobí dvěma. Kvůli těmto a dalším důvodům se objevuje myšlení „bud’-anebo“, mentální distribuce viny - kdo za vše může, hra na silnějšího, chronické manipulace, otázka, kdo „je na koni“ a kdo „ostrouhal“ atd. Ve chvílích, kdy konflikt mezi partnery eskaluje a zranění rodiče se nedokážou bez odborné pomoci přenést přes křivdy a věci minulé, nabízíme a doporučujeme rodičům odbornou pomoc v podobě partnerského nebo rodinného poradenství vedeného psychology nebo terapeuty, kteří pracují s partnery nebo rodiči společně či individuálně. Započatá terapie se zaměřuje na deeskalaci a uklidnění rodičovského konfliktu za účelem vyřešit a uzavřít minulost v rovině partnerské. Deeskalací rozumíme základní intervenci, ve které vyhodnocujeme situaci, volíme vhodné komunikační techniky zahrnující formy verbální i neverbální, a v neposlední řadě se snažíme vyjednávat s cílem změnit rodičovskou konfrontaci na diskuzi. Díky takto uchopenému přístupu by měli být rodiče schopni za minulostí udělat tlustou čáru a zabývat se pouze přítomností a budoucností, a to především ve vztahu ke svému dítěti (Rogalewiczová 2019, s. 233–234, Vevera et al. 2018, s. 2013).

Podle Sobotkové (2012, s. 33) je rodinné poradenství a rodinná terapie největší aplikační oblastí psychologie rodiny. V komplexní rovině je poradenství nedílnou součástí práce s rodinou. S ohledem na nezletilé dítě nám odborné poradenství poskytuje nástroj, který poskytuje pomoc a podporu partnerům v různých fázích rozchodu, příp. rozvodu, aby mohly být vytvořeny lepší výchozí podmínky pro funkční uspořádání vztahů na dobu po něm (Matoušek 2013, s. 457–458). V poradně využíváme pro práci s rodiči a partnery, kteří se na nás obracejí ať už na základě soudního doporučení, doporučení OSPOD nebo sami, tři typy terapií: rodičovskou, párovou a rodinnou. Podle Gjuríčové (2003, s. 86) se v rodičovské terapii ocitají zpravidla rodiny, pro které je celý proces rozvodu dlouhý a emočně náročný, a tím se velmi dotýká rodičů a dětí. Do párové či manželské terapie Gjuríčová (2003, s. 131) zahrnuje dvojici, kterou můžeme pejorativně označit, že „žijí na hromádce“ nebo „na psí knížku“, nebo manželské páry, tedy ti, co mají uzavřený sňatek, a v poslední řadě jsou to rodičovské páry, tedy rodič a dítě. V párové nebo manželské terapii poskytujeme pomoc ve vztahových problémech a konfliktech. Cílem je pomoci manželské dvojici zvládnout závažné konflikty a krizové situace, dosáhnout vzájemného souladu a zajistit vzájemné uspokojování potřeb obou partnerů v manželském vztahu. Terapeut pracuje s dvojicí společně, ale není výjimkou, že v rámci páru pracuje terapeut i pouze s jedním z nich. V naší praxi tuto službu označujeme podle Kratochvíla (2009) jako individuální odborné poradenství. Rodinnou terapii aplikujeme v případech, že rodina prohlásí, že jeden z členů rodiny „má potíže“ či „sám je problém“. Symptom může být vyjádřením rodinné dysfunkce, nebo se mohl u rodinného příslušníka objevit kvůli určitým životním okolnostem, kterým napomáhal rodinný systém (Minuchin 2013, s. 103). Ve všech typech rodinné terapie, pokud je k tomu příležitost, terapeut podporuje pozitivní, růstové, konstruktivní, sebeúdržavné tendence rodiny. Tím, že je spolupráce založena na míře dobrovolnosti, i my se potýkáme s rizikem vyjadřující míru rezignace jednoho či obou rodičů. Jak uvádí sám Matoušek (2003, s. 104), tak i přestože si členové rodiny sami uvědomují potřebnost změny svých vztahů a dobrovolně přistupují na spolupráci, která jim má pomoc, musíme počítat i s tendencemi odporu. Ten se např. projeví tím, že někdo z rodiny přestane chodit, nebo bojkotuje dohodnuté termíny.

Motto: „Dospělý člověk, který je spolehlivý a stabilní, mající v srdci lásku a toleranci, je nejlepší terapií, jakou může dítě mít.“

Lafayette Ronald Hubbard³

3 METODY SMÍRNÉHO ŘEŠENÍ RODIČOVSKÉHO KONFLIKTU

V této kapitole představíme jednotlivé metody, které mohou rodiče při řešení svého konfliktu využít. Musíme však upozornit, že není možné uplatňovat konkrétní metodu na takový případ a další na onen případ. Každá metoda má své limity odvíjející se od situace nebo jsou dané fakticky. Nejdůležitějším je na započaté spolupráci s rodiči přístup osob, které se na řešení dané situace podílejí. Pro všechny je však ústředním **nejlepší zájem dítěte a snaha ho za každou cenu zajistit**. Jak uvádí Matoušek (2003, s. 99), rodina je v některých případech v zájmu profesionála jako jeden celek, v jiných případech se profesionál snaží prací s rodinou vytvořit přijatelné podmínky pro život jednoho jejího člena. A nesmíme ani opomenout Matouškovu (2015, s. 42) tvrzení, které je potřeba mít na paměti, že rodičovský konflikt, který je dlouhý, intenzivní a zahrnuje mnoho dalších lidí, už nemá žádné jednoduché a rychlé řešení.

3.1 Interdisciplinární spolupráce

Interdisciplinární spolupráci představuje propracovaná fungující síť, do které jsou zapojeny všechny profese účastníci se řešení rodičovského konfliktu. Rudolph (2009, s. 21) uvádí, že podle stavu konfliktu tvoří síť zpravidla pět odborných profesí: soudy, advokáti, odbory péče o děti, odborné poradny a soudem povolání znalci. Vždy reprezentují disciplíny právní vědy, psychologie, sociální pedagogiky a sociální práce. Rogalewiczová (2015, s. 9)

³ RONALD HUBBARD, Lafayette. In: *Citáty slavných osobností* [online]. [cit. 20. 4. 2020]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/17174-lafayette-ronald-hubbard-dospely-clovek-ktery-je-spolehlivy-a-stabilni-ma/>

poukazuje na značnou míru využívání neformální komunikace mezi těmito odbornými účastníky, které velmi prospívá i skutečnost, že se zpravidla všichni osobně znají. Místo oficiálních písemných žádostí je často jednodušší zvednout telefon a vše vyřídit touto cestou. Výrazně také usnadňuje komunikaci, pokud má volající představu, kdo sedí na druhé straně, k hlasu ve sluchátku si dovede přiřadit i tvář. Největším přínosem tohoto systému je skutečnost, že se každý může kdykoliv obrátit na kterýkoliv jiný článek systému s žádostí o spolupráci a využít tak jeho kompetencí nebo odbornosti. Westphalová, aj. (2016, s. 660–666) specifikují právě úzkou spolupráci při řešení konfliktu hlavním cílem interdisciplinární spolupráce, aby mohlo být nalezeno takové řešení, které je vždy v nejlepšímu zájmu dítěte, tedy aby **rozhodnutí o budoucím životě dítěte nepřijímal soud, ale vytvořili je sami rodiče ve vzájemné shodě, a toto rozhodnutí bylo přijato v co nejkratším čase.** Interdisciplinární spolupráce je tedy propojení a zapojení všech profesí, které se na soudním řízení podílejí, a jejich jednotný postup ve snaze dosáhnout společného cíle. Westphalová (tamtéž) dále uvádí, že interdisciplinární spolupráce hraje hlavní roli ve chvílích, kdy o úpravě poměrů k dítěti rozhoduje soud. Soud nejprve ukládá podle § 474 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, povinnost vést rodiče k nalezení smírného řešení, kdy za tímto účelem může uložit povinnost účastnit se mimosoudního smírného či mediačního jednání, popř. rodinné terapie. Ne vždy je však řešení v souladu se zájmy dítěte mezi rodiči možné, v tomto případě pak musí právě interdisciplinární spolupráce hrát hlavní roli, obzvláště tehdy, kdy o úpravě poměrů k dítěti rozhoduje soud. Rada Evropy (2010, s. 23) věnuje interdisciplinárnímu přístupu k soudním řízením týkajících se dětí celý soubor bodů nazvaný „Víceoborový přístup“, který najdeme v Pokynech Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné dětem. V bodech 16 až 18 je zdůrazněna spolupráce odborníků z různých oblastí za účelem co nejlepšího porozumění a poskytnutí pomoci, kterého se řízení týká. Pro vznik interpersonální spolupráce kdekoliv v ČR uvádí Nováková (2019, s. 22) potřebu aktivního zapojení soudu. Soudce v podobě termínů určuje průběh řízení. Výkony jednotlivých profesí jsou díky tomu koordinované. Pokud by se soud aktivně do etablování tohoto postupu nezapojil, mohlo by dojít ke snížení funkčnosti interdisciplinární spolupráce.

Všechny profese jsou si rovny, jejich přispění k řešení rodičovského konfliktu je rovnocenné. Díky koordinaci vstupuje do řešení rodičovského sporu vždy právě ta profese, jejíž přínos je v tu danou fázi nejpotřebnější. Zároveň mohou zástupci všech profesí vyvíjet společně tlak na rodiče podáváním jednotných informací. Základním předpokladem v přístupu jak k rodičům, tak i v rámci spolupráce profesí jsou: respekt, komunikace a orientace na perspektivu dítěte (ANON 2019).

Na závěr této kapitoly je potřeba uvést, že je v rámci využití této metody rodičům poskytována všemožná podpora, a jsou vedeni ostatními subjekty na cestě ke znovunabytí svých rodičovských schopností. Způsob, kterým vyřeší rodinnou situaci a úpravu poměrů svého dítěte, je však ponecháno plně na jejich rozhodnutí.

3.2 Mediace

Mediace dle Holé (2003, s. 7, s. 130) představuje způsob řešení mezilidských konfliktů, při níž neutrální kvalifikovaná osoba – mediátor – pomáhá účastníkům konfliktu ve vzájemném dorozumívání. Jedná se o komunikační metodu, která využívá poznatků různých vědních oborů, zejména psychologie, především sociální psychologie, dále sociologie, práva a sociální práce. Hranice těchto disciplín se překračuje, i se vzájemně propojuje. Mediace je speciální, konkrétní metoda se svými zákonitostmi, principy a strukturou. V případě rodičovského konfliktu řeší konflikt mezi dvěma osobami, tedy interpersonální konflikty, někdy označované jako párové, dyadické konflikty. V tomto pojetí ji Holá (2013, s. 12, s. 135) nazývá rozvodová mediace. Rozvodovou mediaci podle Holé (2011, s. 180) chápeme jako metodu řešení konfliktů v rámci rozvodového řízení manželů, jejímž předmětem je právě řešení konfliktů v souvislosti s rozvodem a uspořádání po něm, otázek rodinných a partnerských vztahů, tj. např. očekávané chování, komunikace, výchova dětí, rodinné finance, trávení volného času, konflikty dospělých sourozenců. V případě manželské odluky a rozvodu řešíme v mediaci otázky svěřením dítěte do péče a formy jeho výchovy, péče a kontaktu s dítětem, finančního a majetkového uspořádání a způsobů

spolupráce mezi rodiči. Za její základní podstatu považujeme zjištění, že je u těchto rozcházejících partnerů zachována schopnost a vůle zůstat kompetentními rodiči.

Obecně platí, že rodiče by se mediace měli účastnit dobrovolně. Podle Holé (2003) je povinností mediátora, ujistit se, že klienti vstupují do mediace dobrovolně nejen v případech, kdy si klienti o mediaci požádají sami, ale i v případě mediace nařízené soudem. Nicméně, jak uvádí Westphalová aj. (2016, s. 660–666) ve spojení s českou právní úpravou, může jít i o mediaci nucenou, kdy soudce může rodičům nařídít účast na mediačním jednání až na 3 měsíce (§ 474 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních). Někteří odborníci právě z důvodu zachování dobrovolnosti zastávají spíše názor, že soudy by měly rodičům nařizovat pouze první informační setkání s mediátorem (§ 100 odst. 2 OSŘ), na kterém jim mediátor vysvětlí podstatu mediace. Řešení touto cestou probíhá v rámci psychosociálního kontextu, a předpokládáme, že klienti jsou schopni konflikt řešit. Dle Holé (2003, s. 106) toto pojetí mediace zcela vyhovuje kompetenčnímu modelu pomoci. Měl by pomoc zúčastněným nabýt pocit síly a probudit naděje, že problém zvládnou, pokud uvedou do chodu odpovídající mechanismy. Cílem mediace je uzavření mediační dohody. Holá (2003) také upozorňuje na fakt, že mediace, především právě rodinná (rozvodová), bývá často směřována s psychologickým poradenstvím či psychoterapií. Důvodem je, že mediátoři stejně jako psychoterapeuti využívají kombinaci společných sezení se sezeními individuálními. Holá (2003, s. 130) dále poukazuje na úskalí této techniky, která představují výskyt případů nevhodných pro mediaci. Vyznačují se zejména nerovným vztahem partnerů, kdy ještě jeden z partnerů zažívá před druhým strach. Rozpor v síle stran byl identifikován jako nejdůležitější faktor, který některé rozvodové případy jednoduše z mediace vyloučí, protože jsou produktem nepřiměřených dohod zvýhodňující silnější stranu.

3.3 Metoda Collaborative law

Tato metoda zatím není v ČR tolik obvyklá. Z aktuálních zdrojů použijeme popis, který uvádí Rogaleviczová (2019, s. 256–258), ta popisuje jako podstatu této metody spolupráci několika osob, které se snaží strany sporu přivést k co možná nejrychlejšímu

a nejefektivnějšímu řešení jejich problému mimosoudní cestou. Aplikuje se ještě před samotným soudním řešením, a v ideálním případě je pouze schválena dohoda vytvořená stranami sporu. Zapojené strany a hlavními iniciátory jsou v této metodě advokáti stran. Do jednání se mohou zapojit i zástupci jiných profesí, např. finanční experti, daňoví poradci, psychologové, manželští poradci s ohledem na oblast řešení. Do sporu se zapojují dle faktické situace, potřeb stran a jejich přání. V tomto případě tuto metodu označujeme jako Collaborative practice, a můžeme ji považovat za formu interdisciplinární spolupráce, a jejich zapojení do sporu. Klíčovou osobou je v této metodě vyškolený advokát. Výhodou oproti mediaci je to, že sestavená dohoda je v souladu s výsledným soudním ujednáním. Po dobu jednání formou této metody nesmí ve stejné věci probíhat žádné soudní řízení.

Účast na tomto způsobu řešení je dobrovolná pro všechny zúčastněné. Obě varianty jsou neformální, řešeny ústně a neverejně. Přináší časovou i finanční úsporu. Při jednání advokáti využívají obdobných technik, které jsou využívány při mediaci. Na počátku jednání je uzavřena dohoda o řešení sporu metodou Collaborative law, jejíž nedílnou součástí je tzv. diskvalifikační doložka, která vylučuje zástupce stran ze zastupování účastníků pro případ, že nedojde k úspěšnému řešení sporu touto metodou a spor se dostane před soud či rozhodce. Seznam odborníků, advokátů, ale i psychologů, facilitátorů, daňových a finančních poradců, koučů, kteří jsou v metodě proškoleni a touto metodou řeší týmové konflikty na území ČR, nalezneme na webových stránkách www.esi-cz.eu (ANON 2019).

3.4 Případová konference

Případová konference představuje metodu sociální práce, kterou již běžně využíváme v praxi orgánů sociálně-právní ochrany dětí, a rovněž jako účinný nástroj multidisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu se zaměřením na nejlepší zájem dítěte, který nám umožňuje zapojení dalších pomáhajících a zúčastněných subjektů a osob. Podle Rogalewiczové (2019, s. 261–262) považujeme případovou konferenci za stěžejní nástroj pracovníků OSPOD k pomoci ohroženým dětem. Jde o organizované setkání, na kterém se zúčastnění pokoušejí nalézt optimální řešení rodinné situace a sestavují plán postupu

k zajištění nejlepšího zájmu dítěte. Klíčovými osobami jsou zástupci pomáhajících profesí, kteří s rodinou a dítětem pracují. Může probíhat jednorázově i opakovaně. Orgánu sociálně-právní ochrany dětí je přímo uložena zákonná povinnost uspořádat případovou konferenci předtím než podá některý z návrhů uvedených § 14 odst. 1 ZSPOD⁴, které směřují k zásadním zásahům do rodičovské odpovědnosti. Jedná se o umístění a pobyt dítěte v ústavním zařízení, pěstounskou péči, nebo zákaz styku rodiče s dítětem. Jde tedy pouze o fakultativní možnost, kterou může konkrétní pracovník OSPOD využít v případě, že dítě bude vyhodnoceno jako ohrožené ve smyslu § 6 ZSPOD⁵. To se zpravidla v souvislosti s rodičovskými konflikty nestává. V případové konferenci je potřeba rozlišit, kdo je iniciátor, svolavatel, organizátor a moderátor. Iniciátorem může být OSPOD, nezisková organizace, škola aj. Nejčastěji je iniciátorem osoba, která s rodinou nebo s dítětem pracuje a je v úzkém kontaktu. Nelze vyloučit ani možnost, aby iniciátory případové konference byli samotní rodiče. Vzhledem k tomu, že je případová konference nástrojem sociálně-právní ochrany dětí, je svolavatelem zpravidla OSPOD. Jiný subjekt pracující s rodinou, není taktéž vyloučen. V roli organizátora je subjekt, který domlouvá termín, zajišťuje místo konání, oslovuje všechny osoby, které by se měly zúčastnit, připravuje podklady a technické zázemí. Moderátor, někdy označován jako facilitátor, řídí průběh případové konference a zajišťuje, aby všichni zúčastnění dostali stejný prostor pro vyjádření svých názorů a návrhů, usměrňuje diskusi tak, aby směřovala k dosažení cíle, kvůli kterému se všichni přítomní sešli. Průběh případové konference je zanesen v zápise, který je důležitým výstupem daného setkání. Vypracovaný zápis je následně rozeslán všem zúčastněným. Dalším výstupem je individuální plán ochrany dítěte, který však může být zpracován již před konáním případové konference. Kontrola plnění tohoto plánu pak může být jedním z cílů případové konference, popř. do něj mohou být zapracovány další úpravy dle aktuálně zjištěné situace mezi rodiči. Podle Hrdinové aj. (2010, s. 6) lze případovou konferenci z pohledu interdisciplinární spolupráce chápat jako místo, na kterém lze vytvořit síť pomoci, a zároveň ji i prověřit, zda je dostatečně

4 ČESKO. § 14 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2019 [cit. 14. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359#p14-1>

5 <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359#p6>

pevná a dostačující k tomu, aby dítě v ohrožení s jistotou zachytila a vrátila do bezpečí. Při řešení rodičovského konfliktu Hrdinová aj. (2010, s. 21–22) uvádí, že je zásadní, abychom s respektem pomohli rodičům pojmenovat těžkosti jejich rodiny, a pomoci jim pochopit, že jim nabízíme pomoc při jejich řešení. Neznamená to však, že přebíráme jejich odpovědnost, ale umožňujeme jim se s námi o ni podělit. Velká část práce je především na nich, a proto je v jejich zájmu, abychom řešení hledali společně. Jen v případě, že jsou rodiče ochotni věnovat potřebný čas, energii a sílu je možné cílů dosáhnout. Podle Matouška (2003, s. 98) je důležité pro poskytnutí pomoci, která by jim umožnila vidět problém z jiného hlediska, naučit je hrát novou hru, takovou, která znemožňuje hrát hry dosavadní.

3.5 Rodinná konference

Rodinná konference je v pojetí Hrdinové, aj. (2010, s. 20) setkání široké rodiny a dalších blízkých či přátel, jehož cílem je společné nalezení řešení problému v rodině a posílení kompetencí samotných členů rodiny. Podle Rogalewiczové (2019, s. 268–272) má rodinná konference velmi blízko k případové konferenci. Podstatu vidíme v přenesení těžiště řešení problému z externího odborníka na rodinu jako celku. Uskutečnění rodinné konference je zcela dobrovolné, a tudíž nelze k účasti na ní nikoho nutit. Nejedná se tedy o nástroj pro potřeby pracovníka pracujícího s rodinou, ale stejně jako případová konference je zvláštní metodou pro řešení složité rodinné situace. Rozdíl oproti případové konferenci spočívá zejména v tom, že odborníky z různých oborů, které jsou na ni přítomni, nahradí širší rodina a další blízké osoby rodičů a dítěte. Ve chvílích, kdy mezi rodiči panuje otevřený konflikt, je v praxi tato metoda velmi obtížně aplikovatelná. Za formu interdisciplinární spolupráce ji označujeme jen pouze v případě, že jsou do řešení zapojeni i odborníci, kteří mohou rodině pomoci. Jejich funkce je výhradně podpůrná a poradenská.

V současné době vycházíme z principu ponechání odpovědnosti za vlastní situaci na rodině jako takové – metoda přináší pouze postupy, které umožňují aktivizovat vlastní rozhodování a zdroje vedoucí k řešení, podporuje a zplnomocňuje rodinu (nukleární i širší) v tom, aby si v první fázi řešení svého problému uměla pomoci sama a využila k tomu to

nejpřirozenější – sílu, možnosti a zdroje celé rodiny a širšího okolí, využívá tak přirozených vazeb komunity. Každá rodinná konference je jedinečná, protože jsou to lidé – děti, rodiče, prarodiče, další příbuzní, přátelé, sousedé, spolužáci, důležití známí tvořící širší rodinu kolem dítěte, kteří pomáhají rodině při rozhodnutí, jak chce svou momentální situaci řešit. Při její přípravě je důležité zajistit, aby tento okruh kolem dítěte byl co nejširší. Čím více lidí, tím více pohledů, porozumění a příležitostí přijít s nápadem, či možnou pomocí (MPSV 2019, s. 184).

Motto: „Možná, že moji následovníci v tomto bádání odmítnou leckterou moji domněnku jako mylnou. Neměli by však přitom zapomínat, že jsem mohl budovat své závěry pouze na tom materiálu, který jsem měl k dispozici, nikoli na jejich dokonalejších poznatcích, a že právě bloudění pomáhá často k tomu, abychom v neznámé krajině našli správnou cestu.“

Matyáš Kalina z Jähensteinu⁶

EMPIRICKÁ ČÁST

Ústředním tématem empirické části bakalářské práce je interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu v rámci působení Okresního soudu v České Lípě a vybraných členů interdisciplinárního týmu působícího na Českolipsku.

4 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI

Cílem praktické části je pomocí expertního dotazování formou strukturovaného rozhovoru s vybraným vzorkem respondentů zmapovat situaci v oblasti interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu z pohledu vybraných respondentů z interdisciplinárního týmu. Následně vyhodnotíme tento průzkum a doplníme ho číselnou statistikou o úspěšnosti či neúspěšnosti tohoto přístupu, tzn., využijeme sekundární analýzy dat, uvedeme a shrneme číselné údaje o úspěšnosti této metody za časově ohraničené období. Tímto zmapováním chceme přinést ucelenější přehled o metodách, postupech, službách, pozitivích a negativích v oblasti interdisciplinární spolupráce při zavádění principů Cochemské praxe v oblasti řešení rodičovského konfliktu při Okresním soudu v České Lípě.

⁶ KALINA, Matyáš. In: *Citáty slavných osobností* [online]. [cit. 20. 4. 2020]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/263204-matyas-kalina-z-jahensteinu-mozna-ze-moji-nasledovnici-v-tomto-badani-odmitno//>

4.1 Výzkumné otázky

Pro naplnění výše uvedeného cíle byly stanoveny tyto tři výzkumné otázky:

- 1. Jaká je situace v dosavadním přístupu k řešení rodičovského konfliktu?**
- 2. Jaké jsou představy a dosavadní zkušenosti dotázaných odborníků zapojených do interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu?**
- 3. Jaké jsou výhody a limity interdisciplinární spolupráce?**

4.2 Použité výzkumné metody

Pro zodpovězení výzkumných otázek a naplnění cíle této bakalářské práce volíme kvalitativní metodologii, která nejvíce poslouží k reflexi zkoumané problematiky. Tuto kvalitativní metodologii představují zvolené výzkumné metody, kterými jsou expertní dotazování a sekundární analýza dat. Expertní dotazování představuje strukturovaný (řízený) rozhovor dle Chrástky (2007, s. 182–183) na předem připravené otázky, které jsme respondentům předčítali. V jednom případě proběhl tento rozhovor prostřednictvím emailové komunikace (respondent E).

4.3 Způsob zpracování dat

Data získaná z rozhovorů analyzujeme za pomoci otevřeného, axiální a selektivního kódování. Postupy kódování spadají dle Hendla (2016) do metody zakotvené teorie, která se zaměřuje na určitý okruh osob, prostředí nebo dobu. Podle Miovského (2006) je zakotvená teorie založena na systematickém shromažďování údajů zkoumaného vzorku a jejich následné analýze. Jak uvádí Miovský (2006), zkoumáme nejprve vymezenou oblast, a na základě získaných údajů pak tvoříme vlastní teorii, tedy na rozdíl od přístupu kvantitativního, který je založen na teorii a jejím následném testování. Miovský (2006)

zdůrazňuje důležitost zobecnění této teorie a schopnosti ji porovnat s podobnou teorií či případně odůvodnit jejich odlišnosti. Vytvoření základní teorie je založeno na porovnávání různých jevů a následně jejich pojmenování (Hendl, 2016).

4.4 Popis výzkumného vzorku

Vzhledem ke zvolené výzkumné metodě, typu odborné práce, potažmo, jejího rozsahu, odstupujeme od původního stanoveného výzkumného vzorku, který čítal 9 respondentů, jednotlivé charakteristiky respondentů jsou zachovány. Docházíme k celkovému počtu 5 respondentů složeného z 1 mediátora (B), 1 psychologa (D), 1 pracovníka OSPOD (A), 1 soudce (E) a 1 koordinátorky Rodinné poradny (C). Takto nově vzniklý vzorek respondentů bude za použití expertní metody dotazování vzhledem k typu a rozsahu odborné práce k naplnění jejího cíle dostačující. Předpokládáme, že díky menšímu rozsahu výzkumného vzorku v daném typu práce, budeme moci se zjištěnými daty efektivněji pracovat v rámci zvolené metody kvalitativního výzkumu. Pro lepší přehled uvádíme charakteristiku výzkumného vzorku v **tabulce 1 Charakteristika výzkumného vzorku**. Výzkumné vzorky tvoří zástupci odborných profesí, kteří jsou součástí interdisciplinárního týmu a spolupracují s Okresním soudem v České Lípě. Předpokládáme, že tento tým dle doložené praxe (viz Tabulka 1) může erudovaně reflektovat na předem sestavené otázky v rozhovoru tím, že prošel obdobím před zavedením principů Cochemského modelu, a zároveň je součástí jejich implementace v dané oblasti.

Tabulka 1: Charakteristika výzkumného vzorku

Číslo rozhovoru	Kód respondenta	Kategorie respondenta	Délka praxe (roky)	Pohlaví
1	A	OSPOD	13	Žena
2	B	Mediátor	5	Žena
3	C	Koordinátor Rodina v centru	4	Žena
4	D	Psycholog	19	Muž
5	E	Soudce	10	Žena

Zdroj: vlastní výzkum

Jak vyplývá z údajů v tabulce, oslovili jsme 5 respondentů, z nichž 4 byly ženy, a 1 byl muž. Délka praxe potvrzuje skutečnost, že respondenti mohou v otázkách reagovat na dobu před zavedením principů Cochemské praxe, a zároveň reflektovat současnou situaci při jejich postupném aplikování. **Větší zastoupení ženského pohlaví v této oblasti také může vypovídat o stále přetrvávajícím zastoupení žen v těchto profesích, což by mohlo být námětem a samostatným tématem pro další výzkum.**

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE

5.1 Průběh výzkumu

Dne 5. prosince 2019 jsme respondenta E oslovili prostřednictvím emailu, ve které jsme ho požádali o osobní setkání k uskutečnění rozhovoru pro výzkumnou část této bakalářské práce. Osobní rozhovor byl z časových důvodů ze strany respondenta zamítnut, ale účast v tomto výzkumu odmítnut nebyl. Na předem sestavené otázky, které byly pro všechny respondenty stejné, jsme získali odpovědi v písemné formě, které jsme obdrželi v emailu dne 16. 12. 2019. Respondenty A, B, C a D jsme pro poskytnutí rozhovoru oslovili osobně v prostorách organizace Rodiny v centru. Samotné rozhovory proběhly v předem domluvených termínech v časovém horizontu od 10. – 18. 12. 2019. Hlasové záznamy jsme nahrávali do aplikace v mobilním telefonu, a následně převáděli do doslovné transkripce, která je součástí této práce v podobě příloh. Všichni respondenti byli ústně před záznamem rozhovoru seznámeni s tím, že jej poskytují dobrovolně a že budou tyto nahrávky anonymizovány. S nahráváním rozhovoru všichni souhlasili. Dílčí nahrávky tento souhlas neobsahují, věnují se pouze jednotlivým otázkám, popř. doplňujícím otázkám, pokud se jevíly vhodné pro osvětlení či ujištění řečeného. Pro transkripci jsme použili tuto symboliku: T tazatel, kódy jednotlivých respondentů (viz Tabulka 1: Charakteristika výzkumného vzorku). Při otevřeném kódování jsme postupovali tak, že jsme jednotlivé texty přepsaných rozhovorů rozčlenili do jednotek, následně jim přiřadili kódy. Takto vzniklé kódy sdělují konkrétní informaci a vytváří tak klíčové kódy, na základě nichž vytváříme systematickou kategorizaci a zařazujeme je do nadřazených kategorií, které vytváříme na základě podobnosti anebo určité vnitřní souvislosti. Dle Hendla (2012, s. 407) můžeme v tomto pojetí hovořit již o axiálním kódování, které je základem pro vytvoření paradigmatického modelu. Díky vytvoření paradigmatického modelu je pak možné hledat kontexty mezi různými kategoriemi a navázat selektivním kódováním, jehož interpretací získáme odpovědi na výzkumné otázky.

5.2 Vyhodnocování rozhovorů

Pro přehlednou interpretaci kódování vytváříme systém tabulek prezentující vzniklé klíčové kódy a kategorie. Prostřednictvím zvolené metody dokážeme poukázat na důležité fenomény vyplývající z tohoto výzkumu a zodpovědět výzkumné otázky. Každá tabulka představuje souhrn odpovědí od vybraných respondentů. Tento zvolený způsob nám pomáhá lépe se zorientovat ve výzkumném prostředí a zaměřovat se na podstatné informace umožňující vytvořit závěr tohoto výzkumu.

Tabulka 2: Nejčastější problémy při styku s rodinou před i po rozvodu

Problémy na straně rodičů, partnerů z pohledu respondentů	Problémy na straně respondentů
Chybí rodičovská odpovědnost	Nedostačující edukace rodičů
Osobní křivdy, osobní útoky, boj o děti, emoce	Subjektivní přístup advokátů
Majetkové uspořádání, vlastní zájem	Advokát nehájí zájmy dítěte
Dohoda o péči, společná péče, uspořádání péče	-
Špatná, zhoršená komunikace mezi rodiči/partnery	-
Nedostatečná edukace	-

Zdroj: vlastní výzkum

V této tabulce uvádíme z odpovědí opakovaně se vyskytující kategorie jevů, které představují nejčastější problémy, se kterými se respondenti setkávají u rodičů a partnerů procházejících rodičovským konfliktem ve fázi, kdy je potřeba zejména ošetřit uspořádání péče o děti. Problémy jsou rozděleny na ty, které se vyskytují na straně klientů (rodiče, partneři), a pak problémy, které respondenti vnímají jako nedostačující v kontextu interdisciplinární spolupráce. **Významné je zjištění, které vytváří prostor pro další kroky v nastavování interdisciplinární spolupráce, a tím je jednoznačně edukace rodičů.** Edukace tedy v tomto případě vykazuje pozici negativního prvku, na který je potřeba

upozornit. Důkazem jsou v prvním případě rodiče, u kterých je sledována nedostatečná edukace, a v druhé řadě je to nesjednocený a stále se usazující a hledající systém, jak edukaci zkvalitnit a sjednotit na všech článcích interdisciplinárního týmu.

„Rodiče řešící vlastní partnerskou krizi, zklamání a frustraci, nedokáží řešit po rozchodové uspořádání péče o dítě optikou potřeb dítěte.“

„...bývá i majetkové vyrovnání zátěží, bránící dohodě rodičů o péči...“

„...edukace rodičů je ale stále nedostatečná, rodiče nemají osvojeno, že je normální, aby po rozchodu o dítě pečovali společně - důraz na společnou péči.“ (E)

„...nějaký rozdělení majetku...“

„...nejčastěji opravdu jde o to, jak se budou ty rodiče starat o děti, když to řeknu takhle prakticky.“

„...jako jeden z obsahu té práce je jim tak nějak vysvětlovat a vést je k tomu, aby rozuměli, že pro ty děti je důležitý, aby měly dva dobrý rodiče, nebo aspoň tak nějak dobrý rodiče.“

„Nerozuměj tomu, a to je vidět, jakože tam chybí nějaká edukační část, ...“ (B)

„...nějaké vyjasnění kolem péče o děti, taky někdy majetkové spory, ale mám dojem, že spíš ta péče o děti, její uspořádání, to kolik času, kde děti stráví, to vidám nejčastěji, no.“ (D)

„Tak určitě to je v první řadě zhoršená komunikace mezi těma rodičema, ...“

„...druhá věc je, že řeší všechny tyhle spory obvykle před dětmi, anebo skrze ty děti...“

„...takový třetí důvod, který mi přijde jako takový stěžejní, že oni vlastně v tu chvíli vnímají osobní křivdy, jakoby sami sebe a nevnímají už tu rodinu jako celek.“

„Takže vlastně tak často sobecky vůbec jedná vlastní ve vlastním zájmu, aby nějakým způsobem nějak ty emoce prostě ze sebe setřásl, ale to souvisí prostě s těma dětma.“ (C)

„Velmi často se setkáváme se situací, kdy rodiče mají tendenci přenášet svou rodičovskou odpovědnost na nás,....“

„Jo, a úplně, co nesnáším je, když si k opatrovnickým věcem, sporům, jednání soudnímu, berou advokáty, protože advokát nikdy nebude hájit zájmy dítěte, advokát je tam proto, aby hájil svého klienta...“

„...a když jsou oba rodiče vlastně zastoupení svými advokáty, tak je to dost nepříjemné i pro nás, protože jedná pak vlastně o osobní útoky.“

„Ale už se mi i stalo, že mi třeba volala advokátka, kdy jí kontaktovala matka, která z našeho pohledu byla riziková, a ptala se nás jakoby, snažila se získat nějaký informace, jak moc teda má do toho vstupovat, protože i ona z toho vlastního kontaktu s tou matkou nabyla dojmu, že to tam nebude úplně v pořádku, jo, ale toho je hrozně málo.“ (A)

Tabulka 3: Metody, které respondenti realizují nebo zprostředkovaně využívají při práci s rodiči v rodičovském konfliktu

Typ respondenta	Využívané metody
A	Zprostředkovaně mediace (doporučená, nebo nařízená soudem), poradenství, mimosoudní dohody. Poskytují vzory návrhů. Reagují operativně dle zakázek. Rozhovor. Zprostředkovaně odbornou psychologickou pomoc. Neseписují návrhy k soudu, poskytují pouze vzory
B	Mediace - bezpečný prostředí, určitá edukace, poskytování zpětné vazby, zrcadlení, důvěryhodnost, uvědomění.
C	Zprostředkovaně: terapie (individuální, skupinové, párové, rodičovská), mediace, případové konference.
D	Psychoterapie, psychodiagnostika, postupy rodinné terapie, rozhovor, pomoc porozumět dané situaci.
E	Edukace rodičů o rodičovské odpovědnosti, rodinná terapie prostřednictvím rodinných poraden, mediační řízení, psychologická péče.

Zdroj: vlastní výzkum

Tato tabulka nám vytváří ucelený přehled metod, které výzkumný vzorek interdisciplinárního týmu v rámci celého procesu řešení rodičovského konfliktu využívá, zprostředkovává a doporučuje klientům dle jejich situace a stavu. Základní teoretický rámec vybraných metod uvádíme v teoretické části této práce. Dotázaní respondenti buď danou metodu aplikují přímo jako hlavní náplň své práce vyplývající z charakteru jejich profese, nebo s ní pracují nepřímo jako s nástrojem, který mají možnost využít z pozice pomáhajícího pracovníka, tj. danou metodu umí zprostředkovat a nabídnout klientům jako reflexi jejich potřeb v různých fázích jejich rodičovského konfliktu. **Z provedeního šetření vyplývá, že základní metodou pro práci s rodinou při řešení rodičovského konfliktu je mediace,**

a k ní nejčastěji doprovázející metody ve formě různých terapií, poradenských činností a určité formy edukace.

„...tak se snažíme uzavírat mimosoudní dohody tady s oběma rodiči, ...“

„využíváme možnosti mediace rodičů, kdy i soud už na to dneska slyší, a může tu mediaci nařídit.“

„Nesepisujeme návrhy k soudu, ...“ „Musí si to vyplnit sami a musí si to podat sami. Protože dříve jsme to dělali, a zjistili jsme, že oni vlastně, to zneužívali....“ (A)

„No v zásadě v rámci mediace je mediátor velmi jakoby pevně bych řekla svázaná, ale zároveň jako dobře opřené o mediační techniku, která jasně říká, co děláme, co neděláme, jaký máme nástroje k dispozici.“

„Mluvíme vždycky při mediacích o tom, že soudní rozhodnutí je stejně tak řešení jako mediace, a že někdy je opravdu nutný, aby nějaký soud řekl, tak to takto musí být. Zatímco ta mediace, tam ty lidi vlastně jakoby nějakou příležitost, aby upracovali, že tu odpovědnost, si nechají ve svých rukou. Zatímco u toho soudu se ty odpovědnosti vzdávají, a nechávají vlastně na někom cizím, kdo jim to nadiktuje, jak to mají ve své rodině dělat.“ (B)

„...buď terapie, nebo mediace.“

„...někdy Odbor sociálně právní ochrany dětí využívá případové konference, ...“ (C)

„Tak využívám jednak nástroje psychoterapie, znalosti z psychodiagnostiky a vůbec znalosti psychologie, využívám některé postupy rodinné terapie, samozřejmě rozhovor, někdy přináším informace.“ (D)

„Edukace rodičů o rodičovské odpovědnosti, rodinná terapie prostřednictvím rodinných poraden, mediační řízení, psychologická péče.“ (E)

Tabulka 4: Výskyt sociálního šetření v rodině před i po rozvodu, a co je významné pro toto šetření

Respondent	Setkává/nesetkává	Kdo, z jakého důvodu
A	Minimálně	V případě, že soud požádá o prošetření, anonymní udání
B	Pouze zprostředkovaně	Není to obsahem práce
C	Nesetkává	OSPOD, při podezření na trestnou činnost, na Žádost o šetření
D	Nesetkává	Pravděpodobně OSPOD.
E	Minimálně	V odůvodněných případech

Zdroj: vlastní výzkum

Obsahem této tabulky podporujeme pozitivní aspekty sociální práce s rodinou a vyvracíme mýty a předsudky o sociálních pracovnících typu „jedna paní povídala“, které jsou především způsobeny medializací hraničních případů odebrání dětí „paní Zubatou ze sociálky“. Ano, můžeme se setkat s případy, kdy je sociální šetření provedeno. Tato šetření jsou však vázána na odůvodněné případy, na další přičinění třetích stran, nikoliv pouze z pozice státního úředníka či sociálního pracovníka. **Z rozhovorů je jednoznačně patrné, že výskyt těchto šetření je v tomto výzkumu minimální nebo žádné.**

„Musím říct, že nás soudy žádaly o prošetření poměrů, dnes už to tak často není.“

„...když tam probíhá domácí násilí, konflikty, vědí, že je u toho dítě, anebo je tam podezření na zneužívání návykových látek, ať už alkoholových nebo nealkoholových.“ (A)

„Určitě se setkávám zprostředkovaně s tím, že ty lidi téma situacema prošli, že o tom mluvěj, velice často se tím cejtěj nějak jako ponížení....“ (B)

„...já se s ním přímo nesetkávám.“ (D)

„Takže my se s tím v naší organizaci úplně nesetkáváme....víceméně se tím zabývá OSPOD...v případě jakoby nějakých extrémních situací, kdy má třeba i podezření na trestnou činnost...“ (C)

„V současné době již minimálně. Žádost o šetření je odůvodněna....“ (E)

Tabulka 5: Uskutečňování rozhovorů s dětmi během rozvodového řízení a metody, které jsou využívány

Respondent	Poskytuje rozhovor	Metody, techniky
A	ANO	Interaktivní bedna (pomůcky pro rozhovor), výslech u soudního jednání (vede soudce, my se doptáváme).
B	ANO	Oddělené mediační jednání
C	NE	
D	ANO	Psychodiagnostické nástroje – kresba, kresba rodiny, rozhovor, rozhovor k porozumění dané situaci, pozorování interakcí dítěte s rodiči
E	ANO	Volný a řízený rozhovor vedený soudcem nebo jinou soudní osobou k tomu kompetentní, soudní znalec, popř. se žádá kolizní opatrovník

Zdroj: vlastní výzkum

V této tabulce uvádíme metody a techniky, které jsou využívány při rozhovorech s dětmi. Tyto rozhovory s dětmi se uskutečňují na základě vyhodnocení daného odborníka, který musí zohlednit několik aspektů. Zaměřuje se na to, zda je uskutečnění rozhovoru vůbec

vhodné vzhledem k závažnosti situace, zda je dítě na takový rozhovor intelektuálně zralé, dále je potřeba souhlas rodičů, ale i samotného dítěte, volba neutrálního prostředí má také své výhody. Nejčastěji je rozhovor s dětmi uskutečňován v rámci mediace a psychoterapie. Díky těmto metodám a technikám mohou odborníci zmapovat prožívání dětí, zajímat se o ně, zajímat se o to, co v tomto období potřebují, pomáhají jim usnadnit celkový průběh a porozumět tomu, co se to vlastně v jejich životě odehrává. **Jak z rozhovorů vyplývá, nejsou rozhovory s dětmi hlavním předmětem a ani nejsou svázané žádnou povinností je vykonávat, ale ve výsledku jsou velmi přínosné a naplňují tím pravidlo nejvyššího zájmu dítěte.**

„...že si musíme nejdřív říct, jak je to staré dítě, určitě podle věku podle vývojového stupně a rozumových schopností.“

„...fakt jako třeba těch 10 let.“

„Jenomže teď se děje to, že v rámci právě ty Cochemský praxe si dost často zvou ty děti už na soud, takže to jde mimo nás.“

„...tak máme třeba interaktivní bednu, kde máme různé pomůcky na rozhovory, s těma dětma.“ (A)

„Ale používám teda oddělený jednání s dítětem jako nástroj, když ty rodiče nějak jako opakovaně se v tom mediačním procesu dostávají do takovýho jako klinče, že jeden říká, že děti říkají tohle, druhý říká, že děti říkají něco jinýho, a utloukaj se tím navzájem, anebo teď já tam můžu edukovat, že to je přeci normální, že ty děti přikývnu jednomu rodiči na něco, a druhýmu na něco jinýho, protože co asi tam ty děti mají dělat jako jinýho, ale to jim samozřejmě často nic neřeší, a zároveň je to oddělený jednání dobrý, když ty rodiče naopak mají takovej strach se s těma dětma vlastně bavit o tom, co se děje, protože se bojejí, aby jeden neřek, že tam to dítě nějak ovlivňují neovlivňují, že jako paradoxně tam zůstane spousta věcí úplně zamlčených, že ty děti se tam ocitaj v takovým informačním vakuu.“

„...vysvětluju, že to není nějaká psychologická práce, že to není výslech nebo něco podobnýho s čím se můžou potkat jinde u dítěte...“

„Nemyslím si, že by pro mediaci byla daná nějaká věková hranice.

“...asi se čtyřletým dítětem bych si asi takhle nepovídala.“

„...ten rozhovor je třeba 15, 20 minutovej. Není to nic obsáhlýho.“ (B)

„Já tyhle rozhovory obvykle neposkytuju, ale často se stává, že terapeuti nebo mediátoři si vlastně ty děti pozvou, alespoň na chvíli, nebo i před přípravou konferencí, to často děláme...“ (C)

„Záleží k čemu je ten rozhovor, nebo k čemu je to setkání zaměřeno....diagnosticky zaměřeno...dalším typem zaměření je, že pomáhám tomu dítěti rozumět té situaci,..“ (D)

Tabulka 6: Organizace a odborníci, se kterými jednotliví respondenti v procesu řešení rodičovských sporů spolupracují, a které mohou klienti využívat

Respondent	Organizace - služby
A	Rodina v centru, z.ú., Farní charita Česká Lípa – SAS, odborná psychologická pomoc, účast na případových konferencích, Centrum pro zdravotně postižené – pověření SPOD, Poradna pro rodinu a mezilidské vztahy v České Lípě, Intervenční centrum, Policie ČR, soukromá psychologická praxe, Probační a mediační služba (přímo na soudě).
B	Rodina v centru, z.ú., OSPOD, ubytovny, dluhové poradenství, mateřské centrum.
C	Dluhové poradenství, poradce na školách, zdravotnická zařízení – dětská nebo dospělá psychiatrie v České Lípě, Středisko výchovné péče, Pedagogicko-psychologická poradna, Poradna Děčko při občanskoprávních sporech, rodinní právníci při Okresním soudě v České
D	Rodina v centru, z.ú., OSPOD, soud, škola, doučování, asistovaný kontakt
E	Rodinné poradny v České Lípě (Poradna pro rodinu a mezilidské vztahy), Novém Boru (Rodina v centru, z.ú.), Liberci, z. s. Krok Česká Lípa, Centrum Protěž, Liberec, mediátor Mgr. Vavříček, Česká Lípa či jiní zapsaní mediátoři, CZP Česká Lípa, psycholog PhDr. Doubravová, Ústí

Zdroj: vlastní výzkum

V této tabulce shrnujeme přehled organizací a odborníků, které dotázaní respondenti v procesu řešení rodičovského konfliktu využívají. Každý respondent využívá nebo má povědomí o různém množství a typů organizací a odborníků, popř. služeb. Zároveň také vidíme, které organizace procházejí povědomím napříč všemi respondenty. Spolupráci z neziskovou organizací Rodina v centru z Nového Boru uvádí 4 respondenti, 2 respondenti uvádí Poradnu pro rodinu a mezilidské vztahy v České Lípě, ostatní organizace, další odborníci a doplňkové služby jsou pak uvedeny vždy s 1 výskytem v této položené otázce.

Významným přínosem této tabulky je vznik určitého přehledu organizací, odborníků a služeb na Novoborsku, Českolipsku, částečně můžeme konstatovat, že i Liberecku. Na tomto přehledu můžeme interpretovat charakter interdisciplinární spolupráce:

1. Interdisciplinární tým tímto přehledem vykazuje multidisciplinární charakter díky vytvořené síti spolupracujících organizací, odborníků a služeb v této oblasti řešení rodičovského konfliktu, práce s rodinou nebo jejími jednotlivými členy.
2. Charakteristickým prvkem obsahu práce jednotlivých členů interdisciplinárního týmu je právě schopnost rozhodnout o dalším postupu a využití určitého typu ze zde uvedených organizací, odborníků či služeb v návaznosti na dílčí fáze konfliktu rodiny.

Tabulka 7: Implementace principů Cochemské praxe při soudu v České Lípě od roku 2018

Respondent	Změna	Posun	Nedostatečné
A	Nápor práce není takový.	Více hotových dohod. Aktivní zapojení soudu do pomoci.	Kvalita lidí poskytující pomoc, neplnohodnotný Cochem – stále v procesu
B	Narostl objem zakázek.	Zkrácení času. Propojování profesí.	Sjednocená edukace
C	Soud vede více rodiče k uzavírání dohod.	Vrací rodičům odpovědnost do jejich rukou.	Nefunguje úplně multidisciplinární tým, proces si sedá, není ještě ideálně vedený, Neprokazuje potřebnou efektivitu
D	Táhnutí za jeden provaz Příležitost více se zabývat kvalitou péče o děti a rodiče.	Vyšší tlak na dohody. Ústup od silových soudních rozhodnutí.	
E	Poučenější rodič.	Systémové poučování o rodičovské odpovědnosti, větší prostor pro řešení	Posun v řešení rodičovských sporů je zatím nevyhodnocen.

Zdroj: vlastní výzkum

Touto tabulkou shrnujeme odpovědi respondentů na poslední otázku rozhovoru, zároveň nalzáme i odpovědi na výzkumné otázky, které jsme si v této práci stanovili. Můžeme tedy pozorovat, že k určitému posunu od roku 2018 v oblasti řešení rodičovského konfliktu skutečně dochází. V odpovědích se zaměřujeme na individuálně respondentem vnímané změny, posuny a nedostatky tak, jak je vnímá v oblasti svého působení. Docházíme k závěru, že se systém ubírá dobrým směrem, na rodičích je ponechávána větší rodičovská odpovědnost a dává jim větší prostor pro řešení jejich sporu. V neposlední řadě také

vnímáme, že jsou oblasti, na kterých je potřeba ještě pracovat a více se na ně zaměřit vhodnými přístupy a metodami.

„Tak vidím v tom, že se nám opravdu ulevilo v tom, že není ten nápor tý práce takový. Velmi často nám už od soudu chodí ty dohody, ...“

„Posun vitím v tom, že is doud se zapojil aktivně do tý pomoci, ...“

„Otázka je, když se budem bavit o kvalitě lidí, který poskytují jako pomoc, jo.“ (A)

„No, ale já to vnímá jako dobrej posun směrem k tomu jako, aby se propojovaly ty profese, aby se využilo všech dostupných prostředků, a aby ty lidi byli prostě motivovaný k tomu si tam tu odpovědnost prostě vzít do svých rukou.“

„...a vlastně z logiky věci, že na začátku někoho, kdo ty lidi edukuje, poslouchaj úplně dva zoufalí, nebo panický, nebo vzteklý, nebo ukřivděný, nebo nějaký lidi v těchlech těžkejch emoci, tak si říkám, kolik toho asi slyšej, jo?...Takže myslím si, že tam je nějak důležitý, aby nějak slyšeli na všech těch místech to samý, protože to nějak zvyšuje šanci, že když už to uslyšej po čtvrtý, že už to tedy uslyšej. Ale to asi není jednoduchý, prostě, aby to probíhalo právě tímhle způsobem.“ (B)

„Tak určitě kladem v téhle Cochemské praxi, když rodiče spolu uzavírají dohody tím, že ten soud k těm dohodám vede, tak si myslím, že vlastně těm rodičům se vrací do jejich rukou zodpovědnost za řešení jejich vlastní situace, ...“

„Negativum vidím v tom, že ta Cochemská praxe si pořád jakoby sedá, pořád je to proces, který není úplně zatím ideálně vedený tak, aby, aby vlastně prokazoval tu potřebnou efektivitu, ...není úplně koordinovaná...nefunguje tady úplně multidisciplinární tým...Často si myslím, že pořád tam vznikají situace, kdy ty rodiče jsou zmatení, a kdy nevědí jakoby, co bude následovat.“ (C)

„Jak pak nastoupila Cochemská praxe, tak přece jenom ten vyšší tlak na to, aby došlo k dohodě, řekněme taková procesovost toho, kdy to není silově jednorázově rozhodnuto, ale nějak se nad tím jedná, tak myslím, že to klade důraz na kvalitu toho, jak ta péče běží.“ (D)

„Rodiče jsou systémově poučováni o rodičovské odpovědnosti, postup soudu je pro ně více předvídatelný, rodičům je poskytován větší prostor pro řešení po rozchodového uspořádání péče o děti dohodou, mimosoudně, jsou jim nabízeny služby rodinné terapie. Zda dochází k pozitivnímu posunu v řešení rodičovských sporů je předčasně hodnotit, velkým pozitivem je ale poučenější rodič.“ (E)

5.3 Interpretace číselných dat

Abychom mohli naplnit cíl této bakalářské práce, využíváme číselné údaje získané na základě sekundární analýzy dat. Díky těmto číselným údajům vytváříme nejen výchozí rámec, který budeme moci v budoucnu použít pro komparaci v případě dalších výzkumů, ale také díky nim můžeme sledovat vývoj v konkrétních číselných datech. Analyzujeme data získaná z emailové komunikace s Vyšší soudní úřední působící při Okresním soudu v České Lípě, a data ze Závěrečné zprávy Rodiny v centru za rok 2019 poskytnuté respondentkou C. Emailová komunikace proběhla celkem dva krát. Důvodem byla potřeba nejen zaktualizovat data, která jsme získali v prvním emailu, ale zároveň nám z provedeného rozhovoru a z informací získaných ze Závěrečné zprávy Rodiny v centru vyplynuly dvě doplňující otázky. Dotazovali jsme se, zda evidují páry, které již s uzavřenou dohodou přijdou, a dále zda evidují sezdané či nesezdané páry. Chtěli jsme najít určitou korelaci získaných dat ze soudní evidence s daty, které jsme získali ze závěrečné zprávy neziskové organizace a odpovědi respondenta A, kterého jsme se dotazovali na poměr sezdaných a nesezdaných párů: *„Hm, je určitě větší množství nesezdaných párů. Určitě.“* (viz příloha, přepis nahrávky č. 1). Číselné údaje nám dokreslují výpověď respondenta B, který ve své výpovědi, jak vidíme v tabulce výše, uvádí, že vzrostl objem zakázek, a to dokonce až zhruba trojnásobně, jak je doloženo v Závěrečné zprávě Rodiny v centru za rok 2019.

Podívejme se tedy na interpretaci jednotlivých dat, která jsme získali:

V prvním emailu ze dne 21. 10. 2019 Vyšší soudní úřednice uvádí data takto:

*„...zasílám materiály, které mám k dispozici. **Od 1. 1. do 2. 10. 2019 byl Cochem ukončen dohodou v 93 případech, v 28 případech nedohoda, v 11 případech zpětvzetí, ve 13 případech odročeno k další schůzce rodičů (cochem). Ohledně soudního jednání je nutné se obrátit na soudkyně, neboť tyto čísla nemám, není to v mé kompetenci.**“*

Ve druhém emailu ze dne 2. 3. 2020 Vyšší soudní úřednice uvádí tato data:

*„...za období **od 1. 4. 2019 do 29. 2. 2020 je evidováno 169 uzavřených dohod** v rámci Cochemské praxe, **45 nedohod**, kde bylo rozhodnuto rozsudkem, **25 zpětvzetí**, tedy, že rodiče návrh vzali zpět a **32 případů bylo odročeno** za účelem další společné schůzky (Cochem) či dalšího dokazování. Páry, které přicházejí s uzavřenou dohodou, na základě mediace či terapie, neevidujeme, ani neevidujeme páry nesezdané a sezdané.“*

Závěrečné zpráva pro město Nový Bor za rok 2019 od neziskové organizace Rodina v centru, prezentuje data představující celoroční práci s rodinami, potažmo i páry takto:

„Během roku 2019 docházelo na mediační setkání celkem 22 rodin a uskutečnilo se 55 mediací. U rodin, které využijí mediaci ve složení rodič dítě, pokračuje často spolupráce formou terapie, proto obvykle nekončí dohodou. Klasickou mediaci využilo v loňském roce 12 rodičovských párů a uzavřeli celkem 8 dohod. 5 rodičovských párů k dohodě nedospělo a ostatní klienti pokračují v mediaci nebo se o dohodu pokouší v jiné službě.

***Mediace se na rozdíl od předchozího roku uskutečnily v téměř trojnásobném počtu.** Velký počet setkání se uskutečnil v rámci rodiny. Rodinné mediace rodič – dítě využilo 11 rodin ve 35 mediačních setkáních. Také klasické mediace zaznamenaly mírný nárůst, využilo jich celkem 12 párů a absolvovaly společně 25 mediací v celkovém počtu 72 hodin. Jednalo se převážně o klienty v dlouhodobém konfliktu, kteří využili větší počet mediačních setkání.“*

Motto: „Budoucnost je sto tisíc nitek, zatímco minulost je tkanina, kterou nelze utkat znovu.“

Orson Scott Card⁷

6 SHRNUÍ A DISKUZE

V této kapitole shrnujeme poznatky, které byly získány v rámci kvalitativního výzkumu ve formě rozhovoru a sekundární analýzy dat. Postupně také odpovídáme na stanovené výzkumné otázky.

Zodpovědět výzkumnou otázku **Jaká je situace v dosavadním přístupu k řešení rodičovského konfliktu** nám pomáhají získaná číselná data potvrzující skutečnost, že vedle klasické formy řešení rodičovského konfliktu direktivním soudním způsobem se do popředí dostává metoda uplatňující pravidla Cochemského modelu, která klade větší nároky na interdisciplinární spolupráci, a která vede rodiče či páry k přebírání odpovědnosti za vlastní dítě/děti. Z teoretické části této práce se dozvídáme o důležitosti odborné pomoci zejména ve chvílích, kdy je na straně rodičů indikován problém v komunikaci. Ve chvílích, kdy je komunikace mezi rodiči minimální až nulová, je velmi na místě s ohledem na nejvyšší zájem dítěte tuto oblast neprodleně řešit, a s rodiči odborně terapeuticky pracovat především na individuální úrovni. Takto ošetření rodiče pak mají opět šanci nalézt společný dialog a soustředit se především na budoucnost svých dětí bez rušivých elementů svého zraněného ega. U těchto rodičů, kteří pak následně absolvují mediaci, se zvětšuje pravděpodobnost, že bude úspěšně zakončena mediační dohodou vytvořenou na základě společného konsensu obou rodičů s respektem a zájmem o potřeby a zájmy svých dětí, a nebude jen pouze obsahem jejich ústupků a kompromisů vyplývajících z uspokojení svých vlastních požadavků. Důkazem je právě téměř trojnásobný nárůst mediací za účelem uzavírání mediačních dohod

⁷ SCOTT CARD, Orson. Xenocida. In: *Citáty slavných osobností* [online]. [cit. 20. 4. 2020]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/274850-orson-scott-card-budoucnost-je-sto-tisic-nitek-zatimco-minulost-je/>

zrealizovaných neziskovou organizací, a dále i počet dohod uzavřených Vyšší soudní úředníci mimo soudní jednání.

Odpověď na výzkumnou otázku **Jaké jsou představy a dosavadní zkušenosti dotázaných odborníků zapojených do interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu** získáváme z uskutečněných rozhovorů s vybranými respondenty a shrnujeme ji do poznatku, že tato forma interdisciplinární spolupráce není jednoznačně použitelná pro všechny rodiče. Na základě doložených dat můžeme rodiče rozdělit do třech skupin. První skupinu tvoří rodiče, kteří projdou tímto přístupem v podstatě hladce bez nějakých problémů, a tím je tedy naplněn hlavní smysl tohoto přístupu, a to ten, že jde o zkrácení celého procesu řešení rodičovského konfliktu. Druhou skupinu představují rodiče, kteří mají snahu mimosoudní dohodu uzavřít, ale jeden termín jim z nejrůznějších důvodů nestačí, tím pádem se zde začíná narušovat časová linka tohoto postupu, ale stále je ponechána odpovědnost v rukou rodičů. Třetí skupinu zastupují rodiče, pro které není tento způsob řešení rodičovského konfliktu vhodný nebo o něj vůbec nemají zájem, v tomto případě je tedy nevyhnutelné uplatňování direktivní rozhodnutí soudu. Získaná data nám potvrzují, že jsou převažujícími případy ti rodiče, kteří mají snahu se dohodnout, a snad i chápou nové principy a přístup v řešení rodičovského konfliktu, což vnímáme jako výhodu. Pro srozumitelné pochopení **je tedy nezbytná edukace rodičů**, a provázaná spolupráce jednotlivých odborných profesí, se kterými se rodiče v rámci nejrůznějších fází rodičovského konfliktu setkávají. Jak můžeme pozorovat v jednotlivých rozhovorech, je edukace rodičů oblastí, která je na dobré cestě. Stále je ještě potřeba tuto oblast pilovat a klást důraz na jednotlivé odborné profese, aby systém sdělování informací, které mají být rodičům předávány, byl sjednocen, a byl zárukou toho, že rodiče získají na všech místech informace stejné, v jednoduché a srozumitelné formě. Dotázaní respondenti nepopírají, že „nějaká“ edukace probíhá, ale není jednoznačně ukotvená v práci s rodinou při rodičovském konfliktu. V oblasti edukace se v praktické části rozcházíme s tvrzením Rogalewiczové z teoretické části (kapitola 2.2). Výsledky výzkumu nám poukazují právě na fakt, že zapojené strany nemají dostatečně sladěné edukační postupy, zaznamenáváme snahu o poskytování shodných informací rodičům, ale tak nějak po svém z podstaty své odborné profese a z povědomí o tom, že by to „tak nějak“ mohlo být. Na druhou stranu výzkumný vzorek

vykazuje značnou míru empatie a vnímá rodiče, kteří procházejí rodičovským konfliktem jako jedinečné bytosti, které se ocitají v nelehkém období. Na místě je zde opět vyzdvihnou nepostradatelné místo metod a technik, které dotázaní respondenti z pozice svých profesí využívají při práci s rodiči, aby jim umožnili zvládnout tuto nekomfortní životní situaci a dokázali pochopit, že nejvíce zraněnými a zraňovanými jsou jejich děti. Je tedy potřeba, aby měl interdisciplinární tým jednotné postupy, na základě kterých rodiče v co nejkratší době dokážou pochopit, že celé rozhodnutí je ponecháno plně v jejich kompetenci. **Prioritou je tedy vyřešení situace v co nejkratším termínu s plnou rodičovskou odpovědností ke svým vlastním dětem.**

Odpověď na výzkumnou otázku **Jaké jsou výhody a limity interdisciplinární spolupráce** jsme již částečně získali v předchozí odpovědi. Výhodou je jednoznačně využití možnosti vyřešení rodičovského konfliktu v co nejkratších dobách v komparaci s klasickými direktivními soudními postupy, které se mohou protáhnout až na několik let. Další výhodou, která nám plyne z provedeného výzkumu a potvrzuje tvrzení Rogalewiczové v teoretické části, jsou navázané osobní vztahy mezi jednotlivými profesemi interdisciplinárního týmu, což se ukazuje výhodné ve chvílích, kdy rodiče procházejí službami jednotlivých odborných pracovišť. Odborníci tak mohou vést prostřednictvím této provázanosti neformální rozhovory o konkrétních rodičích a stát se díky tomu úspěšnými průvodci v jejich konfliktu. Jsou tak vytvořeny vhodné podmínky pro interdisciplinární charakter spolupráce, ze kterých lze účelně vytěžit maximum ve prospěch všech zúčastněných. Limitem interdisciplinární spolupráce jsou v této oblasti řešení nejčastěji sami rodiče, u kterých je významnou překážkou komunikace, která jde ruku v ruce s nekompetentností a neschopností převzít svou rodičovskou odpovědnost v zájmu svých dětí. Jednou z příčin může být zmiňovaná nedostačující edukace rodičů, která může mít za následek to, že rodiče nechápou smysl tohoto způsobu řešení. Může to být také chybějící odborná pomoc, kterou rodiče odmítnou i právě z důvodu její dobrovolnosti. Zpravidla tyto typy rodičů trvají na jednoznačném direktivním rozhodnutí soudu, protože nejsou schopni opustit svoje ego a jejich zájmy jsou v popředí před zájmy jejich vlastních dětí. Samozřejmě může jít o výskyt dalších aspektů nesouvisejících s výše uvedenými.

V komplexním pohledu na interdisciplinární spolupráci při řešení rodičovského konfliktu na Českolipsku, která se stala podmětem pro zpracování této bakalářské práce, je za námi nejdůležitější část cesty, na jejímž začátku stála odvaha a zájem o změnu v této oblasti. Je potřeba zdůraznit, že vnést invenci a odklonit se od rutinních postupů se ne vždy setkává s takovým ohlasem a podporou, které tento přístup zaznamenal. Respondenti, které jsme v rámci výzkumné části oslovili, jsou tomuto způsobu nakloněni a tuto formu řešení vítají. Sami jsou těmi důležitými články, bez kterých bychom se na tuto cestu ani vydat nemohli. Jejich přístup totiž poukazuje na základní aspekty sociální práce, kdy se denně setkávají s různými etickými problémy a dilematy v oblasti práce s rodinou. Vždyť díky jejich profesionální činnosti je tento způsob spolupráce důkazem, že jsme se vydali správným směrem. V jejich přístupu a způsobu uvažování je krůček po krůčku nastavován tento systém spolupráce tak, aby byl užitečný celé společnosti, jejíž budoucnost je vkládána také do rukou generace dětí, jejichž rodiče se rozhodli vydat jiným směrem.

NÁVRH OPATŘENÍ

Současná podoba edukace by měla projít revizí a shrnout dosavadní zkušenosti a poznatky v tomto přístupu na Českolipsku. Následně by mělo dojít k sjednocení způsobů a forem předávání informací rodičům napříč interdisciplinárním, ale i multidisciplinárním týmem na Českolipsku. Záměrně uvádíme Českolipsko, protože právě každý interdisciplinární tým má svá specifika, možnosti a zkušenosti. Jsme přesvědčeni, že nelze aplikovat přístup interdisciplinárního týmu na Mostecku stejným způsobem na interdisciplinární tým na Českolipsku. Lze se inspirovat, ale je potřeba si jej ušít na míru právě na základě vyhodnocování a sledování vývoje v této oblasti.

Posun v řešení rodičovských sporů je zatím nevyhodnocen, a proto je potřeba zabývat se také evaluací. Takováto evaluace by mohla mít jak kvalitativní či kvantitativní charakter, ale zároveň by mohla sledovat i sociální impact v této oblasti. Evaluovat by se mohla zejména kvalita poskytovaných služeb jednotlivých odborných profesích ve vztahu k této oblasti řešení rodičovských konfliktů, dále pak efektivita edukace, efektivita interdisciplinární, případně i multidisciplinární spolupráce jako takové. Na základě evaluace by pak mohlo dojít právě k většímu zefektivnění a zkvalitnění tohoto přístupu na Českolipsku.

Díky provedenému výzkumu jsme zaznamenali, že není běžně sledováno, zda se v těchto sporech objevují sezdané nebo nesezdané rodičovské páry, a nesleduje se věk těchto dospělých, a ani věk dětí, které jsou předmětem zájmu celého „martyria“. Jsme přesvědčení, že by díky takové statistice mohla vzniknout provázanost na nějaké další programy, které by mohly zmírnit následky prožívání dětí procházejících touto životní etapou v podobě nezávislého monitoringu či dalších intervencích, např. na úrovni nízkoprahových zařízení pro děti a mládež ve smyslu sekundární či terciární prevence. Tyto programy pro děti, stejně tak i vhodné služby pro rodiče, by tvořily nedílnou součást edukace rodičů, a představovaly by jakousi základní post-preventivní péči pro všechny aktéry v případě jejich individuálních potřeb.

ZÁVĚR

Předložená bakalářská práce se zabývala rodičovským konfliktem, do jehož řešení je zapojena řada odborných profesí, které v rámci úzké spolupráce tvoří interdisciplinární tým působící na Českolipsku.

Cílem práce bylo rozšířit povědomí o interdisciplinární spolupráci při řešení rodičovského konfliktu prostřednictvím teoretického rámce, a zároveň prakticky díky vybraném vzorku respondentů vytvořit realistický náhled na jejich fungování v rámci této metody spolupráce. Metodou, která dopomohla k dosažení stanovených cílů průzkumu, byla v teoretické části analýza sekundárních zdrojů.

V praktické části byla jako metoda průzkumu zvolena kvalitativní metoda prostřednictvím expertního dotazování. Technikou sběru dat byl strukturovaný rozhovor. Respondenty průzkumu byli zástupci odborných profesí participující v interdisciplinárním týmu na Českolipsku. Získaná kvalitativní data jsou díky analýze sekundárních zdrojů kvantitativně podložena.

Rozhovory, které byly v rámci průzkumu uskutečňovány, byly přepsány do doslovné transkripce, která je značně obsáhlá, a je součástí příloh této bakalářské práce. Rozhovory pak byly následně za pomoci techniky kódování zavedeny do tabulek, přičemž každá tabulka znázorňuje vždy jednu otázku, aby bylo možné shrnout poznatky všech dotázaných respondentů a vytvořit dílčí závěry výzkumu.

Vzhledem k rozsahu a zaměření bakalářské práce je však nutné chápat tento průzkum jako pouze dílčí vhléd do problematiky interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu na Českolipsku.

Následnou diskuzi pak členíme dle odpovědí na jednotlivé výzkumné otázky, na základě kterých vytváříme možný návrh opatření. Vzhledem k provedenému výzkumu zjišťujeme, že významnou organizací, která disponuje nejrůznějšími odbornými službami a využívá moderních metod při práci s rodinou je nezisková organizace Rodina v centru,

dokazují to číselné údaje v její Závěrečné zprávě za rok 2019, které vykazují přírůstky právě v oblasti mediací a taktéž v oblasti terapeutických služeb a postupů.

Nejenom Rodina v centru, ale i další spolupracující organizace, které byly respondenty zmíněny, jsou neodmyslitelnými pomocníky při řešení rodičovského konfliktu. Je potřeba mít na paměti, že vyhledání odborné pomoci není žádným selháním ani znakem neschopnosti člena či celé rodiny, naopak může být tato forma pomoci právě ve vypjatých situacích, ve kterých je obtížné se vyznat a srozumitelně komunikovat a přemýšlet, ve výsledku velmi přínosná a smysluplná.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

ALAN, J. 1989. *Etapy života očima sociologie*. ISBN 80-7058-044-6.

FRANCOVÁ, M., 2010. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7357-586-1.

GJURIČOVÁ, Š., 2003. *Rodinná terapie systemické a narativní přístupy*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-0415-3.

HENDL, J., 2012. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0219-6.

HENDL, J., 2016. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4., přeprac. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0982-9.

HOLÁ, L., 2003. *Mediace, způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-0467-6.

HOLÁ, L., 2011. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3134-6.

HOLÁ, L., 2013. *Mediace a možnosti využití v praxi*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4109-3.

CHRÁSTKA, M., 2007. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.

JIHlaveC, J., aj., 2010. *Metodika tvorby bakalářské práce*. Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-636-2.

- KELLER, J., 2004. *Úvod do sociologie*. 5. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-86429-39-3.
- KLIMEŠ, J., 2015. *Partneři a rozchody*. 4. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0979-9.
- KRATOCHVÍL, S., 2009. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-646-9.
- KŘIVOHLAVÝ, J., 2002. *Konflikty mezi lidmi*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-642-X.
- MATOUŠEK, O., 2003. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-86429-19-9.
- MATOUŠEK, O., 2005. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Grada. ISBN 80-7367-Q02-X
- MATOUŠEK, O., et al., 2013. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0366-7.
- MATOUŠEK, O., 2015. *Děti a rodiče v rozvodu manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0968-3.
- MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.
- MINUCHIN, S., 2013. *Rodina a rodinná terapie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0371-1.
- ROGALEWICZOVÁ, R., 2015. Představení Cochemské praxe. In: ROGALEWICZOVA, R., CIRBUSOVÁ, M., eds. *COCHEMSKÁ PRAXE V ČESKÉ REPUBLICE*. Brno: Tribun EU, s. 9. ISBN 978-80-263-0999-4.

SOBOTKOVÁ, I., 2012. *Psychologie rodiny*. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0217-2

SOBOTKOVÁ, I., 2012. *Průvodce rodičovstvím*. Břeclav: Eva Klimovičová ve spolupráci s nakl. Adamira. ISBN 978-80-904217-3-8..

SOCHŮREK, J., SLUKOVÁ, K., 2013. *Stručný úvod do základů metodologie*. Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-943-1.

TRAPKOVÁ, L., 2004. *Rodinná terapie psychosomatických poruch*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-889-9.

VÁGNEROVÁ, M., 2004. *Psychopatologie pro pomáhající profese / Marie Vágnerová*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál. ISBN 80-7178-802-3.

VODÁČKOVÁ, D., 2012. *Krizová intervence*. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0212-7.

WESTPHALOVÁ, L., aj., 2016. Práva dítěte v rodičovském konfliktu. *Právní rozhledy*. č. 19, s. 660 – 666. ISSN 1210-6410.

Internetové zdroje

ANON, 2019. *O Cochemské praxi* [online]. [vid. 10. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.cochem.cz/wordpress/o-cochemske-praxi/>

ANON, 2019. *Metoda Collaborative law* [online]. [vid. 10. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.attorney.cz/clanky/mimosoudni-reseni-sporu--adr-/metoda-collaborative-law--pravo-spoluprace/>

COCHEMSKÁ PRAXE V ČESKÉ REPUBLICE Sborník příspěvků z konference pořádané Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu UNICEF. Úmluva o právech dítěte. Dostupné z: https://www.unicef.cz/odkazove_zdroje_textove_materialy/prava_deti/hlavni_principy.pdf

HRDINOVÁ, A., et al., 2010. *NA JEDNÉ LODI ANEB Jak uspořádat případovou konferenci v oblasti péče o ohrožené děti* [online]. [vid. 10. 10. 2019]. Dostupné z: http://www.nadacesirius.cz/soubory/metodiky/Rozum_a_cit_Na_jedne_lodi_aneb_jak_uspoadat_pipadovou_konferenci_v_oblasti_pee_o_ohroene_dti.pdf

IUNIUS IUVENALIS, Decimus. In: *Citáty slavných osobností* [online]. [cit. 20. 4. 2020]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/8848-decimus-iunius-iuvenalis-dite-si-zaslouzi-nejvetsi-ohledupnost/>

KALINA, Matyáš. In: *Citáty slavných osobností* [online]. [cit. 20. 4. 2020]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/263204-matyas-kalina-z-jahensteinu-mozna-ze-moji-nasledovnici-v-tomto-badani-odmitno//>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2019. *Inovace v práci s ohroženými dětmi a rodinami*. [online]. Aktualizováno 30. 9. 2019 [vid. 13. 10. 2019]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/dokumenty/ostatni-dokumenty/>

NOVÁKOVÁ, M., et al., 2019. *Manuál etablování interdisciplinární spolupráce* [online]. 28. 2. 2019 [vid. 10. 10. 2019]. Dostupné z: https://nadacesirius.cz/soubory/metodiky/PDF_manual_Etablovani_CP.pdf

PACHER, Petr. In: *Citáty slavných osobností* [online]. [cit. 20. 4. 2020]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/1995070-petr-pacher-kdyby-bylo-mozne-pri-konflikttech-zastavit-cas-a-pr/>

RADA EVROPY, 2010. *Pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné k dětem* [online]. [vid. 10. 10. 2019]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16804ba0fb>

RONALD HUBBARD, Lafayette. In: *Citáty slavných osobností* [online]. [cit. 20. 4. 2020]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/17174-lafayette-ronald-hubbard-dospely-clovek-ktery-je-spolehlivy-a-stabilni-ma/>

RUDOLPH, J., 2009. *Ty jsi moje dítě* [online]. Drážďany. [vid. 10. 10. 2019]. Dostupné z: <http://www.cochem.pro/ty-jsi-moje-dite.pdf>

SCOTT CARD, Orson. Xenocida. In: *Citáty slavných osobností* [online]. [cit. 20. 4. 2020]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/274850-orson-scott-card-budoucnost-je-sto-tisic-nitek-zatimco-minulost-je/>

VEVERA J., NICHTOVÁ A., STRUNZOVÁ V., PETR T., NAWKA A., 2018. Deeskalace - základní intervence ke zvládnutí násilí. *Česká a Slovenská psychiatrie* [online]. [vid. 16. 10. 2019]. ISSN 1212-0383. Dostupné z: http://www.cspychiatr.cz/dwnld/CSP_2018_5_213_217.pdf

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. 1963, částka 53. [vid. 15. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-94#p1>

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2012, částka 33. [vid. 9. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#p907>

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2013, částka 112. [vid. 7. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-292#p474>

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. 1999, částka 111. [vid. 14. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359#p14-1>

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. 1999, částka 111. [vid. 14. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359#p6>

Seznam příloh

Příloha A: Přepis nahrávky č. 1

Příloha B: Přepis nahrávky č. 2

Příloha C: Přepis nahrávky č. 3

Příloha D: Přepis nahrávky č. 4

Příloha E: Přepis emailové komunikace - Rozhovor č. 5

Příloha A: Přepis nahrávky č. 1

Transkripce rozhovoru s respondentem A.

Datum realizace rozhovoru: 10. 12. 2019 Délka rozhovoru: 16 min, 22 sec.

T: Jak dlouho ve své pracovní pozici setrváváte?

A: Takže na městském úřadě na odboru sociálních věcí a zdravotnictví, kde se setkávám s problematikou rodin a dětí, jsem už 13 let, teďka v prosinci to bylo. Nicméně na ospodu jako takovým pracuji sedm let.

T: Děkuji

T: S jakými nejčastějšími problémy se setkáváte při styku s rodinou před i po rozvodu?

A: Velmi často se setkáváme se situací, kdy rodiče mají tendenci přenášet svou rodičovskou odpovědnost na nás, viní nás ze svých neúspěchů, chodí pozdě, některé věci by mohli řešit mnohem dříve a výsledek by byl taky jiný. A hlavně, každý má pocit, že my jsme jejich advokáty, jo, takže jednostranně mi tady vždycky někdo něco vypráví a myslí si, že já mu absolutně věřím a že jinak to být nemůže. Stejně tak přijde pak druhá strana, jednostranně zase vypovídá, a je hrozně těžké se v tom zorientovat, jo, protože člověk má tendenci věřit každému, kdo sem přijde, že jo. A s nima doma nejsme, takže pak se v tom musíme trochu nějak jako zorientovat. Nicméně je to o tom, že u toho vlastního soudního jednání pak ty lidi mají pocit, že jako vlastně, bysme měli být na jejich straně, takže někdy nikdo nebude spokojen, jinými slovy... Jo, a úplně, co nesnáším je, když si k opatrovnickým věcem, sporům, jednání soudnímu, berou advokáty, protože advokát nikdy nebude hájit zájmy dítěte. Advokát je tam proto, aby hájil svého klienta a to teda je velká bolest.

T: Bývá to často?

A: Bohužel, ty vyostřený konfliktní spory jako dost často se stává, že tam jsou teda advokáti. V lepším případě, když je jeden, tak se to dá ještě, ale když jsou oba rodiče vlastně zastoupení svými advokáty, tak je to dost nepříjemné i pro nás. Protože se jedná pak vlastně o osobní útoky. Už jenom to, že oni tam vlastně vytahují i takový věci z minulosti,

kdy my máme spíš tendenci je krotit a udělat velkou tlustou čáru za minulostí, řešit teď aktuální situaci, tak ty advokáti pak dělají to, že se vlastně vracejí do té minulosti a vytahují tu špinu na ty rodiče, a není to příjemný, ani pro nás, jo, slyšet takové věci, které vlastně nám ani nepřísluší, jo.

T: Takže vlastně dalo by se říct, že ten advokát z té interdisciplinární spolupráce vypadává?

A: Hele, jak s kým. Zase na druhou stranu i oni mají některý snahu, se třeba o tom pobavit předtím jednáním, trošku nám něco říct, ale samozřejmě tam vždycky cítíte to, že hájí hlavně zájem toho klienta, nejsou pro mě objektivní, jsou subjektivní. Ale ono je to jasné, že jo, protože ten klient si ho platí, takže musí hájit jeho. Ale už se mi i stalo, že mi třeba volala advokátka, kdy jí kontaktovala matka, která z našeho pohledu byla riziková, a ptala se nás, jakoby snažila se získat nějaký informace, jak moc teda má do toho vstupovat, protože i ona z toho vlastního kontaktu s tou matkou nabyla dojmu, že to tam nebude úplně v pořádku, jo, ale toho je hrozně málo.

T: Jaké metody při práci s rodinami v celém průběhu rozvodového řízení využíváte?

A: Tak metody, když vidím, že nejsou schopni se domluvit, tak se snažíme uzavírat mimosoudní dohody tady s oběma rodiči. Nevím, jestli je to úplně metoda, ale snažíme se v prvopočátku to řešit s nimi tady. Když to nepomáhá, tak určitě se odkazuje pak na ty dostupné služby, jako jedna z nich je Rodina v centru, takže určitě využíváme možnosti mediace rodičů, kdy i soud už na to dneska slyší, a můžete tu mediaci nařídit. Já teda těm klientům říkám, že mnohem lepší než ještě podaj návrh k soudu, aby k té mediaci třeba šli, aby uzavřeli nějakou dohodu, kterou si pak nechají jenom schválit, protože dohoda z mediace nemá právní dopad, že jo, takže je potřeba, aby se nějak jako domluvili, že to líp vypadá, že to určitě soud jako kvituje a bere to jako polehčující okolnost v tu chvíli, když je tam ten konflikt. Odbornou psychologickou pomoc pro každého z nich, že ho můžou využít, no a nevím ještě metody jsou další.

T: Tak to vlastně uděláte nějaký úvodní rozhovor?

A: Ten rozhovor určitě. Vlastně prvotní úplně je poradenství, že oni přijdou s tím, že chtějí poradit, co vlastně můžou a nemůžou, a takže určitě poradenství. Nesepisujeme návrhy k soudu, takže dáváme vzory návrhu, a pak, podle tý jejich zakázky, co z nich jako vzejde, tak na to vlastně operativně reagujeme.

T: Takže ten návrh si musí vyplnit sami?

A: Musí si to vyplnit sami. A musí se to podat sami. Protože dříve jsme to dělali a zjistili jsme, že oni vlastně to zneužívali. Stávalo se dost často, že do toho nemusel investovat svojí energii, takže k tomu jednání pak ani nepřišli, to je jednak, anebo potom vlastně bylo vidět, že to bylo bez práce. Ono to je taky jiný, když si k tomu musí sednout. Musí si sednout a musí si to vyhodnotit proč to tak je, hm.

T: Setkáváte se při úpravě poměru před i po rozvodu se sociálním šetření v rodině? Co je významného pro takové šetření v rodině při úpravě poměru před rozvodem a po rozvodu?

A: Dříve to byl častější. Musím říct, že nás soudy žádaly o prošetření poměrů, dnes už to tak často není. Je pravda, že jsou určitě jenom důvody ze zákona, kdy můžeme vstupovat do obydlí lidí. A někdy, ještě teď jako se stane, ale myslím si, že to je, protože třeba se nepozdává ten návrh té paní soudkyně, jo, že tam vidí nějaké nedostatky, formální třeba, nebo ten obsah se jí nelíbí tak je radši, když se to prošetří. Ale to se děje u rozvodových věci úplně minimálně, nicméně když třeba žádá do péče někdo z širší rodiny, tak se to děje často, že prošetřujeme vlastně poměry babiček, že jo, když jsou to příbuzenský péče, anebo, třeba mě teď napadá, když jdeme do rodiny ve chvíli, kdy chtějí provést pohovor s dítětem. Ale to už se taky hodně děje na soudě, že tam je právě ta Vyšší soudní úřednice.

T: Takže je to jako spíš na popud soudu?

A: Je to na popud soudu. My tam jako sami od sebe nechodíme. Jenom když máme třeba anonymní udání na tu rodinu, že bychom měli, ale jako sami, abychom tam šli, to se neděje.

T: Ty anonymní udání ty se dějí nějak často?

A: No, tak není to úplně často, ale stává se, že nás někdo kontaktuje anonymně, že se něco děje v rodině, zpravidla, když tam probíhá domácí násilí, konflikty, vědí, že je u toho dítě, anebo je tam podezření na zneužívání návykových látek, ať už alkoholových nebo nealkoholových.

T: Pokud je v rozvodovém řízení uskutečňován rozhovor s dětmi, jakých metod zde nejvíce využíváte?

A: No, rozhovor s dětmi. Rozhovor s dětmi je právě o tom, že si musíme nejdřív říct, jak je to staré dítě, určitě podle věku podle vývojového stupně a rozumových schopností. Když je to dítě starší, tak není problém si ho pozvat sem, i když si jsme vědomi toho, že záleží na tom, s kým to dítě přijde.

T: Starší dítě znamená?

A: Starší dítě, pro mě, je rozumově fakt jako třeba těch 10 let. Že už je schopno přeformulovat svůj názor. Jenomže teď se děje to, že v rámci právě té Cochemský praxe si dost často zvou ty děti už na soud, takže to jde mimo nás, když bychom s těma dětma měli mluvit. Takže my to pak jako řeším tím, že vlastně jdeme na ty výsledky na ten soud, abychom to dítě aspoň viděli, anebo když vím, že to je hodně vyhocený spor, tak neutrální půdu. Neutrální půdou je třeba škola nebo školka, že jdeme za tím dítětem někam, kde víme, že to není nikým ovlivněno. A co se týče těch metod, tak máme třeba interaktivní bednu, kde máme různé pomůcky na rozhovory, s těma dětma. Snažíme se vlastně takovou formou, jako vstřícnou, jdeme na to přes školu, že jo, ptáme se na jeho volnočasové aktivity, nejdeme přímo hned na to jako, u koho by si chtěl být, jo. To je taky tak blbá otázka,

kteřou jako soud po nás chce, aby dítě se vyjádřilo k tomu, u koho chce být. Dítě má rádo zpravidla oba rodiče, a není schopný se moc jako rozumově, nebo nechce to dělat, jako proč? Nechce nikomu ubližovat. Někdy si řekne, ale to je tak 16, 17 leté dítě, které ví, že chce být teda u mámy a s tátou se bude stýkat, a už si i samo určuje ten styk. Ale to zpravidla ani není potřeba s ním vést hovor, protože tam zpravidla jde už návrh k soudu s tím, že to dítě o tom jestli jako ví a se vším souhlasím. No, a pak může probíhat výslech až u toho jednání s ním třeba, teda mě napadá, a tam si to vede vlastně ten soudce sám, a my jsme přítomni, ale můžeme se doptávat.

T: Jako zástupce toho dítěte?

A: My jsme jako opatrovník. No takže se doptáváme, když nás něco napadne.

T: Jaké poradenské služby mají vaši klienti při řešení rodičovských sporů možnost využít? S jakými dalšími organizacemi spolupracujete nebo klientů doporučujete? My jsme vlastně tuhle tu otázku částečně zodpověděli v tom bodě tři.

A: Tak já bych možná jenom vyjmenovala ty služby. Tak mě napadá, že máme Rodinu v centru, pak třeba máme Farní charitu. U tý Farní charity tam jde hlavně o to, že poskytuje to SAS, sociálně aktivizační služby, takže když vidíme, že tam nějaké kompetence rodičovské pokulhávají, takže se snažíme, ale je to dobrovolné, že jo, takže tam ty rodiče si sami zvolí, jestli budou spolupracovat nebo ne. Ale i Farní charita je schopna nám zajistí odbornou psychologickou pomoc, takže i tam toho využíváme, a účastní se případových konferencí, když jako chceme, aby přišli k případový konferenci. No a pak Centrum pro zdravotně postižené, který má teď hodně teda utlumenou činnost, ale tam vlastně mají pověření SPOD, takže tam je to ještě vyšší level trošku, tam nemusí souhlasit ty rodiče, a přesto tam ta služba může docházet. Protože to je daný třeba v rámci Individuálního plánu ochrany dítěte jako úkol pro tu rodinu, takže o něj, ne dobrovolně, ale spolupracujou. No a pak jiný služby. Poradna pro rodinu a mezilidský vztahy v Český Lípě, tam taky někdo může docházet. To je asi tak všechno. A ještě Intervenční centrum, mě napadá, když tam je domácí násilí. Jo, a zpravidla kontakt na Intervenční centrum získávej ty rodiče už od Policie, ale pak nás to Intervenční centrum také kontaktuje, a my

můžeme zprostředkovat schůzku toho rodiče i u nás, přímo v kanceláři, aby to bylo bezpečný pro ty rodiče. Přímo s těma zástupcema z toho ícéčka, no Intervenčního centra. Doufám, že jsem na nikoho nezapomněla, ale to je asi tak nejčastější. Pak je samozřejmě soukromá praxe psychologická, kterou si teda ty rodiče mohou zvolit sami, a platí si ji, takže si mohou sehnat svého vlastně odborníka, že jo, ale to už je zcela na nich. A ještě Probační a mediační služba, mě napadá, ale to hlavně u těch pachatelů trestných činů, a obětí trestných činů, takže ty taky jako můžou pomoci, no. A to probíhá přímo na soudě. Tam sídlí, takže tam si je vyhledaj, a už právě spolupracují pak s nima.“

T: No poslední otázka, asi zásadní...V čem vidíte posun při řešení rodičovských sporů od roku 2018, kdy Okresní soud v České Lípě začal postupovat v souladu s principy Cochemské praxe?“

A: Tak vidím v tom, že se nám opravdu ulevilo v tom, že není ten nápor ty práce takový. Velmi často nám už od soudu chodí ty dohody, takže když nám přijde dohoda, tak mi ty lidi vidíme tedy poprvé od soudu, ale nicméně je to otázka 10 - 15 minut, kdy ty lidi jsou fakt domluvený a jenom si tam podepíší tu dohodu, a my do dohod zpravidla nevstupujeme, není důvod. Musel by tam být jako nějaký zákonej důvod, proč bychom do toho vstupovali, ale na jednu stranu je to vlastně odpovědnost těch rodičů, a když se domluví, tak se vším všudy. Takže v tom vidím velkej posun, že nám se opravdu ulevilo v tomhle směru. Posun vidím v tom, že i soud se zapojil aktivně do ty pomoci, přitom to bylo vlastně jenom o soudních jednáních, teď je to o tom, že oni musí taky vyvinout nějakou aktivitu, a mají tam přímo pracovníka, kterým pak ty informace předává. V tom vidím jako posun. Otázka je, když se budeme bavit o kvalitě lidí, který poskytují jako pomoc, jo. Tam už se nám teda množí případy, kdy si lidi stěžují třeba na toho konkrétního pracovníka, který tam ty dohody na tom soudě dělá. Těžko říct proč to tak je. Nicméně prostě ty případy už zaznamenáváme a pro nás je taky ... jako na jednu stranu nám to pomáhá, že ty lidi vidíme až u toho jednání, na druhou stranu je jako pravda, že když nás soud žádá o ty šetření, anebo o zprostředkování prostě nějakých informací z ty rodiny, tak jsme ty rodiny vlastně kontaktovali my, a tak jsme se s nimi už pracovali

od začátku. Takhle je to pro nás bezejmenná vlastně rodina, takže mi tady vedeme formální spis, a pak jdeme k soudu, a tím to pro nás končí, když je to hotový.“

T: A ty rodiny spadají přímo pod SPOD Nový Bor nebo jsou to třeba...?

A: My máme i lipský rodiny, protože vlastně soud, když podá Český Lípě návrh, nějaké, zpravidla jsou to a návrhy, co se týkají k pěstounské péči nebo návrhy na Ústavní výchovu a tak dále, tak kolizním opatrovníkem nemůžou být v tu chvíli, takže se ustanoví jiný OSPOD, a my jsme v tu chvíli nejbliž, takže se to týká i lipských jako určité případy, a stejně tak Lípa řeší naše případy, když my podáváme návrh. Takže asi v tom jako Cochem, si myslím, jako takovej, není špatnej, nicméně tady se určitě nedělá plnohodnotnej Cochem, ale samozřejmě se to všichni učíme. Učíme se to za pochodu. My těm lidem předáváme ty informace, který máme od soudu, základní, aby si mohli přečíst, aby se s tím mohli seznámit. Určitě dobrá věc, když je tam i ta edukace těch rodin, těch rodičů, a to někde už funguje, tady se o tom jako mluví, že by se to mohlo zavést. Nebyla bych proti, protože si nemyslím, že by to bylo špatně, aby ty rodiče hlavně vynaložili fakt více úsilí, aby se snažili, protože někdy to je takový jako, že...Maj to moc zadarmo, jo. Je potřeba, jo, u nás vůbec ta praxe. Já třeba vím, že v Itálii to funguje úplně jinak, že jo tam vlastně dlouho trvá než se ta rodina vůbec jako než se to manželství rozvede jo, tam prostě musí ta rodina prokázat, že pak spolu nemůžou být ze závažných důvodů. Tady se rozváděj, jak na běžícím páse, jo, a hlavně ty lidi to dost často jako řeší unáhleně, mi přijde, jo. Oni jsou spolu chvíli, mají malé dítě a nezkusí si překonat ty těžkosti. Neříkám, když tam jsou drogy, alkohol, tak vždycky to jako problém, tak asi je lepší, když jdou od sebe. Nicméně, někdy mi přijde, že je to trochu problém mladší generace, nejsou zvyklí a překonávat překážky a řeší to jako radikálně hned těma rozchodama, jo, a je vlastně pravda, že u soudu by měla končit jenom manželství, a není to tak, že jo, i lidi, který nejsou sezdaný, tam končí, a nemusí, oni by se krásně mohli domluvit a nemuseli by. Ale na druhou stranu vím, že třeba Úřad práce na ně tlačí a chce ty rozhodnutí soudu kvůli dávkám. Takže ono je to takový složitý.

T: A je, dalo by se říct, že těch nesezdaných párů, je oproti těm sezdaným, oproti těm manželství, větší množství?

A: Hm, je určitě větší množství nesezdaných párů. Určitě. Protože, když je vlastně úprava výchovy před a po rozvodu, tak tam pak ještě následuje ten rozvod, je to jiný, ty lidi musí podat ještě žádost o rozvod, nebývá to tak často.

T: Takže dalo by se říct, že to je takový jako trend to, že trošku hraju na to, že nejsou sezdaný?

A: Spíš jako nechtěj ty závazky, my nepřijde. A pak nejsou schopný se ani domluvit a musejí jít k tomu soudu, aby jim dal štempl na to, že teda tam bude nějaké rozhodnutí. Na jednu stranu jako paradoxně nechtěj ten závazek tý svatby, nechtějí mít ten papír, ale pak ten papír vyžadujou, když se rozchází, jo, že je to takový vlastně protipól, no, ale je pravda, že u těch nesezdaných je dost často o tom, že ty rodiče třeba vůbec zpravidla, že ti otcové, tam nefungujou, tam prostě nemají zájem, takže ta matka není schopná z něj získat to výživný, mě napadá třeba, anebo se to děje tehdy, když ten otec třeba naopak má zájem, a ta matka mu brání, takže pak se upravuje styk rovnou, že jo. Dost často se teď dějou ty střídavý péče. Nejsem úplně zastánce střídavé péče, musím říct, že vidím, že pro to dítě je to dost velký zásah do jeho života. Jo, a když ty lidi přijdou s tím, že chtějí střídavou péči, taky jim vždycky říkám, ať se nejdřív jako uvědoměj na sobě, co to obnáší jo, že tím si řešej svoje nějaké věci, ale to dítě prostě tak jako to nevnímá, že jo. Stěhovat se po týdnů mi přijde dost šílený. Teda na sobě, když bych si to měla aplikovat, úplně nevím, jestli by se mi to líbilo, a už se nám taky stává, že ty střídavé péče, když děti vyrostou do určitého věku, což je třeba 14, 15 let, tak samy si řeknou, že už to nechtějí. U malých dětí, tam se jich nikdo moc neptá, a oni ani nevědí, že jo, ale když už pak si to zažijou a jsou starší, tak už to vlastně pak nechtějí. Co je pro ty děti domov? Že jo?

Příloha B: Přepis nahrávky č. 2

Transkripce rozhovoru s respondentem B.

Datum realizace rozhovoru: 10. 12. 2019 Délka rozhovoru: 35 min, 28 sec.

T: Jak dlouho ve své pracovní pozici setrváváte?

B: Přibližně 5 let.

T: S jakými nejčastějšími problémy se setkáváte při styku s rodinou před i po rozvodu?

B: Hm, v rámci mediační práce se nejčastěji setkávám s konfliktem, který se týká dětí. To je asi nejčastější důvod, se kterým ti lidé do mediace přichází. Daleko méně, byť i to se objevuje je nějaký rozdělení majetku, případně další věci, který se k tomu specificky můžou někdy vázat, ale nejčastěji je to opravdu, a možná se budu trochu opakovat, protože přemyslím nahlas, nejčastěji opravdu jde o to, jak se budou ty rodiče starat o děti, když to řeknu takhle prakticky. Jinak z mého pohledu o co nejčastěji v tom konfliktu jde, tak je vlastně nějaká jakoby sebehodnota těch lidí, která na těch tématech s dětma se projevuje tím, jako jestli jsem dost dobrý rodič nebo ne. A že ty rodiče tam někdy soutěží o to, kdo je lepší rodič, a je tam vždycky taková ta idea, která se furt opakuje, abych já moh si říct, že jsem ten dobrý rodič, tak musí ten druhý být špatný rodič. Těžko, jako jeden z obsahu té práce je jim tak nějak vysvětlovat a vést je k tomu, aby rozuměli, že pro ty děti je důležitý, aby měly dva dobré rodiče, nebo aspoň tak nějak dobré rodiče. Aaa, tahleto jako rvačka o to, kdo z nás je teda lepší a kdo z nás je horší ve vztahu k dětem je strašně důležitá, protože ty lidi v tom tak nějak čtou tu svoji hodnotu. Jestli já jsem vlastně dobrý člověk, nebo jestli jsem znehodnocený tím, že se rozvádím, jsem znehodnocený tím, jestli budu nebo budu pěstovat, pardon, pečovat o své děti. Tak tohle si myslím, že tam je vlastně to nejintenzivnější jádro konfliktu, když se rozvádí lidi, tam, kde děti jsou a kde je potřeba se o ně nějak podělit v té péči.

T: Takže, když bych to doplnila: Převažuje teda víc těch rodičů, který řeší víc sebe než jako zájem toho dítěte? (doplňující otázka)

B: Asi úplně takhle vlastně bych to neřekla, ale setkávám se určitě v tom mediálním procesu s tím, že nějaký ten moment jakoby, kdyby ty rodiče nějak zapomenou na to, co je pro ty děti je fakt dobrou, a jdou víc uspokojovat nějakou tu svoji potřebu, byť to nejčastěji formulují tak, že to, co teď právě dělám, dělám pro svoje děti. Jo, že, ty děti jsou takový zaklínadlo, ale myslím si, že ty lidi v tom vlastnějším konfliktu se ocitaj v takovém vnitřním území, a teď na to koukám třeba i terapeuticky v tomhle, tak v ty nouzi vlastně se víc staraj vo nějaký to vnitřní dítě, než o to svý, externí, který jim tam někde běhá, v který ten moment pro ně není vždycky dostupný. Nerozuměj tomu, a to je vidět, jakože tam chybí nějaká edukační část, když ty lidi přicházejí do mediace. Nerozuměj tomu, že když znehodnotí toho druhýho rodiče, že tím vlastně poškozujou svý dítě. Často shromažďujou důkazy o tom, jak ten druhý je příšernej, nemožnej, jak jim ublížil, je tam hodně pocitů křivdy, to je jako jedno z nejtěžších témat, když jeden z těch rodičů je jako fakt ukřivděnej, že ten druhý ho opouští, nebo že ho někde podved, nebo že ten druhý, je ten, kdo to rozhod. Tak ta křivda dělá velmi těžký situace, aa tam opravdu si myslím, že tam někdy jdou ty děti, jako kdyby stranou.

T: **Děkuji.**

T: **Jaké metody při práci s rodinami v celém průběhu rozvodového řízení využíváte?**

B: No, v zásadě v rámci mediace je mediátor velmi, jakoby pevně, bych řekla, svázaný, ale zároveň jako dobře opřenej o mediální techniku, která jasně říká, co děláme, co neděláme, jaký máme nástroje k dispozici. Ty primární, když ty klienti přicházejí, tak je rozhodně nějaká edukace, ale pak především naslouchání, nějaký zrcadlení, překládání toho, co kdo druhý dělal, poskytování té zpětný vazby, důležitý je tam vytváření toho bezpečného prostředí, ve kterým ty lidi mohou říkat věci, který potřebujou. Ten hlavní nástroj vlastně spočívá v tom, aby klient, který do mediace přichází mohl být slyšenej tím druhým, mohl zažít, že ho ten druhý slyší, a zároveň, aby slyšel toho druhýho, protože to jeden z největší problémů, kterej se v konfliktu děje, že ty lidi se úplně přestanou slyšet, že jenom vlastně jakoby neustále přemýšlej o tom, co budou generovat za sdělení nebo za strategie, jak se ochránit nebo jak ublížit a tak dál..a ta indispozice, je přirozeně spojena s tím, když jsme

u toho konfliktu, když jsme v tom strachu, v té panice, v té křivdě, a v jakýchkoli dalších emocích, který tam můžou vstupovat, a který jsou řekněme nepříznivý pro nějaký dobrý procesování konfliktní situace. Takže v té mediaci, co se musí odehrávat je, v rámci možností samozřejmě, který ten pár přináší, tak vytvářet bezpečnej prostor pro to sdělování a nějaký jako postupný vlastně vyjevování a obnažování toho jak to ty lidi mají, co potřebují. Pojmenovávání potřeb je jedna z těch důležitých situacích, která se tam děje, že jo. Moje role je rozhodně říkat, aha, vy vlastně potřebujete tohle, jo aha, vy vlastně říkáte tohle, to je tam takový důležitý. Ještě mě něco napadlo, teď nevím, až si vzpomenu, tak potom to kdyžtak řeknu, ale jako tohle to, myslím si, že v té mediaci je podstatný, že ten mediátor musí být nějak důvěryhodnej v tom, že neposuzuje a je to složitý v tom, že ti klienti, kteří přicházejí v rámci rozvodovejch procesů, tak se naopak potkávají s tím, že přijdou od soudu, a tam jsou od toho, aby je někdo posuzoval, přijdou z osudu a tam taky je někdo od toho, aby vlastně něco třeba posuzoval. A v té mediaci já musím velmi často na začátku vysvětlovat, co já tedy dělat nebudu, a že teda jim to nebudu posuzovat, nebudu jim říkat, co je správně, protože ta mediace se jakoby od těch ostatních procesů liší tím, že ty klienti tam musej, jinak to řeknu, že ti klienti by tam měli mít prostor pro svojí nějakou jako autonomii z hlediska rozhodování, že by měli hledat společný řešení jejich řešení, né řešení těch vnějších institucí, né něco nařízenýho. Tam pak je asi taky důležitý, že mediace není vhodná pro všechny páry, pro všechny situace. Třeba tam, kde dochází k nějakému agresivnímu chování, k násilí, pronásledování, a tak dále v momentům, kdy každé hájí svoji pozici, a není ochotnej z ní slevit o milimetr, a tak dál, to jsou prostě situace, kde vlastně mediace není vhodným nástrojem, kde je potřeba, aby byly využity ty jiný. Jo. Mluvíme vždycky při mediacích o tom, že soudní rozhodnutí je stejně tak řešení jako mediace, a že někdy je opravdu nutný, aby nějaký soud řek, tak to takto musí bejt. Zatímco ta mediace, tam ty lidi vlastně jakoby nějakou příležitost, aby upracovali, že tu odpovědnost, si nechaj ve svých rukou. Zatímco u toho soudu se té odpovědnosti vzdávaj, a nechávaj vlastně na někom cizím, kdo jim to nadiktuje, jak to mají ve své rodině dělat. Mě se moc líbil jeden soudce, kterej řek, že on těm lidem u soudu často říká, že já ty vaše děti vůbec neznám, a jsou my úplně jedno, vy byste měli znát své děti, vám by na nich mělo záležet, a vy byste měli dělat všechno, aby byly spokojený. No v té mediaci pro to

ten prostor je, aby ty lidi si tohle uvědomili, a vyhledali vlastně ty nástroje, jak to udělat pro ty děti dobře, i pro sebe dobře.

T: Setkáváte se při úpravě poměrů před i po rozvodu se sociálním šetřením v rodině?

Co je významného pro takového šetření v rodině při úpravě poměrů před rozvodem a po rozvodu?

B: Tady já asi toho moc nemůžu říct, protože to není jako můj úkol. Určitě se setkávám zprostředkovaně s tím, že ty lidi těma situacema prošli, že o tom mluvěj, velice často se tím cejtěj nějak jako ponížení, vlastně, byť klidně i ti, kteří to vyvolají, i ti, kteří si jdou stěžovat, jdou žalovat na ten soud, nebo na ten OSPOD, tak pak se cejtěj nějak jako nedůstojně v tý roli, že někdo jim posuzuje, jak voni vlastně žijou, ale potkám se s tím, jako druhotným způsobem. Taky se s tím setkávám, že říkaj, tak se k nám přijďte domů podívat, to byste měla vidět...že by k tomu člověka povolávali, protože jsou v tý situaci, ve který se s tím setkávaj, ale není to obsahem té práce, která s mediací souvisí

T: Pokud je v rozvodovém řízení uskutečňován rozhovor s dětmi, jakých metod zde nejvíce využíváte?

B: Určitě. Já jsem kdysi absolvovala i nějaký speciální školení, který se týkalo práce s dětma přímo při mediaci, že to bylo jakési pokračování pro zájemce, kteří absolvovali mediační výcvik, a bylo to pro mě velice cenný, protože to rozšiřuje ten žánr toho, co se dá v mediaci dělat, vlastně čemu se říká oddělný mediační jednání s dítětem. Respektive oddělený jednání obecně. Ono se oddělený jednání dá použitý i při práci čistě s tím párem, kde tam vstoupí něco do situace, kde jako je důležitý ty lidi od sebe oddělit, a pracovat s nimi s každým zvlášť. Já se přiznám, že tohle to nepoužívám, protože to považuju za velmi rizikový z hlediska toho, co pak jeden nebo druhý si z toho páru s tím mediátorem si jako odehraje za svůj příběh. A tomuhle se teda snažím velmi vyhnout. Ale používám teda oddělený jednání s dítětem jako nástroj, když ty rodiče nějak jako opakovaně se v tom mediačním procesu dostávaj do takovýho jako klinče, že jeden říká, že děti říkaj tohle, druhý říká, že děti říkaj něco jinýho, a utloukaj se tím navzájem, a nebo ted' já tam můžu edukovat, že to je přeci normální, že ty děti přikejvnou jednomu rodiči na něco, a druhýmu na něco jinýho, protože co asi tam ty děti maj dělat jako jinýho, ale to jim samozřejmě

často nic neřeší, a zároveň je to oddělený jednání dobrý, když ty rodiče naopak mají takovej strach se s těma dětma vlastně bavit o tom, co se děje, protože se bojejí, aby jeden neřekl, že tam to dítě nějak ovlivňujou neovlivňujou, že jako paradoxně tam zůstane spousta věcí úplně zamlčených, že ty děti se tam ocitaj v takovým informačním vakuu. Že tohle jsou takový rozhodně momenty, kdy já nabízím těm klientům. Nikdy nedělám to, že bych řekla, hele tak to je teda nutný, teď se musíme pobavit s vaším dítětem zvlášť. Ale nabízím, pokud by vám to nějak pomohlo, pokud byste to považovali za vhodný, je možný udělat oddělený jednání s dítětem. Vysvětluju, že to není nějaká psychologická práce, že to není výslech nebo něco podobnýho s čím se můžou potkat jinde u dítěte, ale že já se v zásadě ptám toho dítěte na to, jak stávající situaci vnímá, ve smyslu, jak se mu žije, a co by si přálo. Vysvětluju tomu dítěti, že přání, které vyslovuje, není závazkem pro nikoho z těch dospělejch, že ty dospělí o tom budou rozhodovat, jak to bude, ale že je možný, aby to dítě vlastně nějak řeklo, jak si věci přeje. A je velice velmi zajímavý, že ty děti říkaj věci hodně takový jiný než na co jsou zaměřený ty rodiče, a objevujou se tam někdy vlastně takový upozornění v mejch očích na to, jak ty děti si prostě žijou svůj vlastní dětskej svět, a ten dospěláckej, né vždycky rozuměj. Takže, když se mi tady dva rodiče tady hádaj, já nevím vo co fatálního, a to dítě pak obyčejně řekne no, já chci, aby mě jako táta a máma nechali mít dlouhý vlasy a nenutili mě, abych se ostříhal...[smích]...tak je tam jako vidět, jak ty děti mají vlastně svý starosti někdy, že nežijou úplně nutně konfliktem těch rodičů, a já po nich rozhodně jednak nemusím a jednak nechci, chtít jako tu Sofiinu volbu, aby říkaly chci bejt u maminky, chci bejt u tatínka, to prostě do toho rozhovoru nepatří, abych je flustrovala nějakějma takovejma otázkama. Ptám se jich obecně, oni někdy velice spontánně říkaj, tohle my potřebujeme, tohle my nepotřebujeme, ale zapisuju nějaký základní body, co to dítě říká, a než se s tím dítětem rozcházím, tak si u něj potvrzuju, jestli ty a ty věci, který ono řeklo, můžu přinést na to mediační jednání s těma dospělejma. A nechám si to jakoby od toho dítěte schválit, co z toho říct můžu, a co z toho, aby radši zůstalo mezi náma. A toho se striktně držím, takže v momentě, kdy se pak vracím na to jednání rodičovský, tak říkám jo, vaše dítěte to to a to chce, nebo říká, nebo potřebuje, a nechám zase pak ty rodiče, aby s tím nějak pracovali, že to je jeden z takových nástrojů, kterej se dá využít.

T: Je daná nějaká věková hranice od kdy je vhodný nabídnout tohle oddělený jednání?
(doplňující otázka)

B: Nemyslím si, že by pro mediaci byla daná nějaká věková hranice. Víím, že u soudu mají nějakou hranici, jestli se dobře pamatuji 12 let jako proto. Já si myslím, že ani pro 18 letý dítě není úplně jako paráda říkat jestli chci být radši s mámou nebo s tátou. V určitých situacích asi jo, ale nemyslím, že je to něco pěkného. Ale nemám tam nic pro sebe, asi se čtyřletým dítětem bych si asi takhle nepovídala. Potkala jsem se třeba s tím, že přišla sourozenecká dvojice, kde jednomu dítěti bylo 12, druhému bylo 8, a prostě jsme si povídali společně. Jo, a tam je pak tím mluvčím řekněme víc ten starší, ale i víím, že tehdy to 8 letý dítě říkalo dost svoje. Ale kdyby mi někdo řekl, mluvte s naším osmiletým, jak to mám, tak bych to asi velmi zvažovala, jestli to jako je vhodný nebo ne. Ale jako v tomhle bych se rozhodovala hodně podle té situace daný a především tu odpovědnost nechávám na těch rodičích. Já se jich zeptám, jestli, když se mi to zdá vhodný, z hlediska toho, co popisují, a nechávám na nich, aby oni rozhodli, jestli já se s tím dítětem potkám nebo ne, a ten rozhovor je třeba 15, 20 minutovej. Není to nic obsáhlého.

T: Jaké poradenské služby mají vaši klienti při řešení rodičovských sporů možnost využít? S jakými dalšími organizacemi spolupracujete nebo klientům doporučujete?

B: Já, když to tedy vezmu jako v rámci Rodiny v centru teda, a ty mediátorský pozice, a teď nebudu mluvit za Rodinu v centru, ale jakoby za tu práci mediátora, že když tu mediaci dělám tak, co tam někdy já vidím, že je třeba potřeba jo, nebo že by bylo dobrý. Co se tedy děje, že přicházejí lidi s nějakým navázáním vztahu s OSPODEM, protože do mediaci vždycky přicházej přes OSPOD. V tomhle případě teda tady. Někdy taky, ale to je v Liberci, že tam se mi odehrávají samozřejmě situace, kdy ty lidi prostě u soudu dostanou nařízeno, že maj jít do mediace, nebo zoufale hledaj někde nějakýho mediátora. V zásadě, protože dneska pořád, je to profese, která není úplně dostupná běžně. Takže jako určitě maj kontakt s OSPODEM, určitě mívaj kontakt se soudem, ale né vždycky, někdy přijdou lidi jako na pokraji toho konfliktu. Někdy jako teďka, celkem nedávno se podaří, i docela vstřej konflikt jako rychle vypnout. Z toho jsem tady měla nedávno jako velkou radost, zrovna u jedný tý mediace, že jim stačilo, abychom tady, sice 3 hodiny,

ale v kuse povídali, a nebylo potřeba už vůbec nic. Prostě nechali jsme kontrolní sezení s těma lidma, to jsme si udělali po nějakých 14 dnech, a měla jsem pocit, že lidi opravdu nic nepotřebují, tak to bylo fajn. Ale že tam došlo prostě k nějakému nedorozumění, který vypadalo, že by mohlo eskalovat, a podařilo se poměrně velmi rychle, i díky tomu, že je OSPOD poslal rychle do tý mediace, a že ta služba je tady k dispozici, tak se vlastně zastavilo něco, co by mohlo být hodně ošklivé. Ale, co já si myslím, že je důležitý, aby ty lidi případně měli možnost procházet psychoterapiema, aby tam byla nějaká individuální péče. Co si myslím, že je nejméně vhodný, jsou různé typy párovejch terapií, který se tam objevují. Myslím si, že lidi, kteří jsou zralý na mediaci, že ten konflikt tam prostě jede v nějakým otevřeným pojetí, tak si myslím, že to není dobrý pro nějaký terapeutický proces. Myslím si, že to je fakt důležitý pro tu mediaci, protože tu považuju za daleko formálnější techniku, kde se daj i 2 lidi, který spolu fakt nemluvěj, nebo na sebe fakt mluvěj hodně ošklivě, tak se daj posadit k jednomu stolu, a instruovat a vést k nějakému kultivovanému rozhovoru. Zatímco terapeutický prostředí vnímám jako prostor pro nějaký vlastně obnažování se, a nalézání toho vnitřního, co se tam děje. A to si myslím, že v tom konfliktu prostě není bezpečný, že tam jako těžko se to bezpečí vytváří. Víím, že jsou soudama někdy doporučovaný takový ty jako rodičovský terapie, což může bejt ještě trochu něco jinýho, kde teda ty dva lidi si povídat o svých rodičovských kompetencích, a tam opravdu podle mě jde o kultivovanost těch lidí, schopnost jako mluvit o věcech, nějak asi i vnitřně vnímat a prožívat tu svoji zodpovědnost za to rodičovství, aby se tam rodičovskej rámec dal udržet, jinak si myslím, že ten terapeut zas znova by musel bejt víc mediator, protože opravdu do otevřenýho konfliktu vstoupit s terapeutickýma nástrojema si myslím, že není bezpečný, i snad ani pro toho terapeuta. Ale tohle to jsou věci, který se objevujou, a myslím si, že ten individuální přístup k terapii, že je dobrej. Že když ten rodič si může chodit do svého individuálu, terapie, kde si sám pojmenovává, co já to teď sám pro Boha dělám, co se mi to teď jako děje, vo co já mám strach, co v životě potřebuju, jak se já ve svém životě zorientuju v tý nový situaci, kerá se děje, jak jako to udělat, abych neubližoval sobě ani těm druhým, protože teda ubližuju-li svému bejvalýmu partnerovi nebo partnerce, tak ubližuju prostě svejm dětem, to je jako jasný, nebo ve většině případů. Takže to si myslím, že je jako hodně dobrý, když se to děje, a potkávám se s tím někdy, že ti klienti už někam choděj, tak to je jako obvykle

hezká práce, protože oni nějak jsou takový zvědomnělejší, a někdy to s tý mediace nějak vyplyne, že to třeba, řekněme mimo rámec toho mediačního prostoru, doporučím. Že je dobrý, aby se nějak opečovali, že to maj těžký, že to je pochopitelný, že to je těžký a ať si to jako dovolej se někde nechat takovýmto způsobem opečovat. Pak jde samozřejmě o to, že můžou bejt lidi jako že můžou přicházet do mediace, že některý jsou nejenom v tom konfliktu rozvodovým, ale ještě jsou v nějakých těžkejch jako sociálních, socioekonomických situacích, a tam pak je dobrý, když můžou využít ještě nějaký jiný služby, nějaký právní poradenství, mateřského centra, kde někdo pohlídá ty děti, ale někdy fakt je to třeba zajištění ubytovny, aby, co já vím, měla třeba ta žena, kam odejít, ale to není práce mediátora, to spíš jako je pro mě cenný, že tu mediační práci realizuje organizace, která tyhle ty služby má k dispozici, takže tam to jde.

T: V čem vidíte posun v řešení rodičovských sporů od roku 2018, kdy Okresní soud v České Lípě začal postupovat v souladu s principy Cochemské praxe?

B: Já asi nevím, jestli tohle to můžu zobecnit.

T: Jak to vidíte Vy!

B: Mě určitě v rámci tý mojí práce narostl objem těch zakázek, řekněme. Kde přicházej lidi jako z toho, že jim to někdo nařídil. Ono to nařízení, že musej vstoupit ať už do mediace nebo třeba nějaký rodičovský terapie, tak ono to něco samozřejmě s těma klientama dělá. A to co jako pozoruju je, že na začátku mám někdy hodně práce s tím, abych těm lidem jako vysvětlila, kam to vlastně vstoupili, co to teda budeme dělat, a co určitě dělat nebudeme, a někdy musím teda hodně překonávat vlastně takovej nějaký jejich odpor, kterej maj, ale evidentě vůči něčemu jinýmu a někomu jinýmu. My se vidíme poprvé, ale oni už maj nějakou představu, že něco musej, že jdou někam, kam jít nechtěj. Ne vždycky, ale poměrně se zvýšil počet situací, kdy tohle se odehrává, a já tam tohle jako překonávám, ale řekla bych, že se tohle to celkem daří, že v nějakých 80 % případů, když to teda hodně odhadnu, tak že se to podaří díky tomu, že v tý mediaci jsou ty nástroje na to, a je na ten čas. Protože to mediační jednání prostě trvá tři hodiny, tak jak je to doporučený od Asociace mediátorů, to dodržujeme, a tím pádem je dost času na to, aby zjistili, že možná i, by teoreticky si z toho

mohli něco odnýt, jo. Já, nakonci toho tří hodinového jednání, jim říkám: řekněte svým dětem, že jste dnes tři hodiny seděli u jednoho stolu, protože si to možná vaše děti nedovedou představit v té stávající situaci, možná jako ani vy jste si to nedovedli představit. Je to pro ně vlastně zážitek, celkem. A takže to je určitě změna, a je to součást jakoby taková nová, kterou v té práci je potřeba nějak odfiltrovat. Taky samozřejmě se děje to, že oni přijdou a vyprávěj o tom, co zažili u soudu, co zažili na OSPODU, co kde jako, co už nechtěj zažít, nebo, a je to někdy náročný v tom, že člověk musí vykazovat určitou loajalitu k těm ostatním institucím a zároveň někdy je to teda těžký, protože ti klienti nějak si po svém interpretují to, co se tam teda odehrálo nebo neodehrálo, někdy popisují situace, který mě by nepřišly jako příklady dobrý praxe, někdy popisují situace, který mě nepřipadaj jako součást Cochemu, ale samozřejmě já vůbec nevím, jak se ty věci v reálu odehrály. Ty klienti vždycky odcházej s nějakým subjektivním dojmem z toho, čím prošli. Je úplně přirozený, že to tam je nějak spíš proti nim, než pro ně, že jo, že to je taky nějak součást té situace. Ale tohle to se děje. Tohle to rozumím, že ti klienti možná, že tím, že se potkaj s něčím, s čím nepočítali, že asi někdo jim převypráví, jak to u soudu chodí, a teď voni tam přijdou, a tam to najednou chodí jinak. Takže bohužel já to nějak nevnímám, že by ty lidi říkali, jé to je super, že máme tady jako takovejovej... což je mi líto, protože si myslím, že ten Cochemskej systém je skvělej, že když jako dobře jde, tak to má bezvedný výsledky. A je jako otázka jestli je na to nastavený to naše prostředí, ano i v Český republice se tohle v nějakých lokalitách prostě provozuje. Provozuje se to dlouho, i tam se to museli nějak naučit, jak ty profesionálové, tak ty lidi, který pro tu službu jednou, byť pro tuhle jde obvykle každej jenom jednou [smích], víckrát ne. Ale tohle určitě se nějak děje, že to něco dělá s tím, jak se ty lidi v tom cejtěj, a jako nějak doufám, že když to nějak skončí, takže to zpátky můžou nějak ocenit, že to bylo jako třeba rychlý, nebo třeba nějak že tím nějak bylo líp postaráno o ty jejich děti, ale nevím, jestli vůbec to nějak může bejt obsahem té reflexe, protože ty lidi se obvykle rozváděj jednou, obvykle při tom maj spoustu oukropnejch pocitů, a těžkýho prožívání, takže nevím, jestli viděj tam ty pomáhající profese, jakože jim hrozně všichni pomáhaj. Myslím si, že je jako přirozenější, že maj pocit, že maj takových příkoří, a ještě jim někdo další do toho udělá další příkoří. No, ale já to vnímám jako dobrej posun směrem k tomu jako, aby se propojovaly ty profese, aby se využilo všech dostupných prostředků, a aby ty lidi byli prostě motivovaný k tomu si tam tu odpovědnost prostě vzít do svých rukou. Nejsem si jistá, zda tomu ty lidi

dobře rozuměj, byť věřím, že jsou na začátku edukovaný dobře, ale nejsem si jistá, jestli dobře rozuměj tomu, proč se to jako takhle dělá, a v čem by to mělo bejt dobrý.

T: Prostě edukace je dobrá...

B: Já nemám pochyb o tý edukaci, já o ní nic nevím. Ale myslím si, že může být třeba úplně perfektní, a vlastně z logiky věci, že na začátku někoho, kdo ty lidi edukuje, poslouchaj úplně dva zoufalí, nebo panický, nebo vzteklý, nebo ukřivděný, nebo nějaký lidi v těchle těžkejch emocí, tak si říkám, kolik toho asi slyšej, jo? Nějak jako doufám, nevím, jak to probíhá prakticky, že k tomu dostanou nějaký papír, kde to je napsaný. Ale jak ho asi čtou? Jak je asi v kapacitě člověka, který prochází těmhle informacím, nějak rozumět? To vlastně nevím. Takže myslím si, že tam je nějak důležitý, aby nějak slyšeli na všech těch místech to samý, protože to nějak zvyšuje šanci, že když už to uslyšej po čtvrtý, že už to teda nějak uslyšej. Ale to asi není jednoduchý, prostě, aby to probíhalo právě tímhle tím způsobem.

Příloha C: Přepis nahrávky č. 3

Transkripce rozhovoru s respondentem C.

Datum realizace rozhovoru: 18. 12. 2019 Délka rozhovoru: 11 min, 49 sec.

T: Jak dlouho ve své pracovní pozici setrváváte?

C: Jsem tady zaměstnaná od roku 2015, takže teďka v září to byly 4 roky.

T: S jakými nejčastějšími problémy se setkáváte při styku s rodinou před i po rozvodu?

C: Tak určitě to je v první řadě zhoršená komunikace mezi těma rodičema, kteří prostě, vidím buď, že se hádaj nebo že se spolu vůbec nebavej, nebo se prostě spolu bavěj nějak jako divně, tak to je první problém vlastně pak jsou čím dál tím méně schopný se na čemkoliv domluvit, a druhá věc je, že řeší všechny tyhle spory obvykle před dětmi a nebo skrze ty děti, že si z nich dělaj vlastně prostředníky, a ty děti tím pádem jsou strašně jakoby mnohem víc zasažený tím konfliktem než by musely být a s tím asi vlastně souvisí i takový třetí důvod, který mi přijde jako takový stěžejní, že oni vlastně v tu chvíli vnímají osobní křivdy, jakoby sami sebe a nevnímaj už tu rodinu jako celek. Takže vlastně tak často sobecky vůbec jednaj vlastně ve vlastním zájmu, aby nějakým způsobem nějak ty emoce prostě za sebe setřásly, ale to souvisí prostě s těma dětma. Skrz děti nebo před dětma.

T: Jaké metody při práci s rodinami v celém průběhu rozvodového řízení využíváte?

C: Tak my používáme metodu, buď terapie, nebo mediace. Je mezi tím poměrně velký rozdíl, protože terapie vlastně řeší problémy jakoby víc do hloubky, víc osobně, naráží na citlivější věci, který vlastně člověk v sobě má, a často je pro lidi obtížné je vytahovat a bavit se o nich. Je to taky terapie kratší formát než mediace, a mediace naopak vlastně je spíš zaměřená na řešení takovejch těch praktickejch technickejch problémů, který vlastně ta rodina se s nimi potýká, s různýma změnama. Co se týče péče, kontaktu s dětmi, takže ta je víc taková, opravdu klouže potom povrchu, a kdežto ta terapie jde víc jakoby do hloubky a do toho osobního, do toho osobního, co má klient. Takže i ta mediace má

delší časový rámec, tříhodinový, a terapie pouze hodinu nebo hodinu a půl. Ty terapie se dál dělají na individuální, to znamená jednotlivce, a nebo skupinový a ty skupinový můžou být buď tedy párový, to znamená dospělí-rodíče spolu, a může to být i rodičovská terapie, kdy vlastně se bavíme pouze o jejich rodičovských kompetencích nebo o tom, jak se vlastně mezi něma cítí to dítě, a pak to může být i rodina to znamená děti i rodiče a tam vlastně terapeut pozoruje vlastně funguje celý ten rodinný systém, jak se mezi sebou bavěj, jak na sebe vzájemně reagujou, a snaží se jim vlastně pomoci nějakým způsobem to zlehčit, zprůhlednit, aby to pro ně bylo příjemnější. A pak ještě mě napadá že někdy Odbor sociálně právní ochrany dětí využívá případová konference, který, který vlastně ve chvíli, kdy má tu situaci v té rodině nepřehlednou a nedokáže se v ní vyznat, a neví, co má vlastně u toho soudu podpořit, tak vlastně si sem ty rodiče pozvat, včetně někdy i dětí učitelů a zdravotních zařízení sociálních pracovníků prostě všech doprovodných osob který vlastně všichni dohromady poskytnou nějaký svůj náhled na tu situaci aby se to zpřístupnilo, zprůhlednilo na jednom hracím poli, a vlastně pak by si ten OSPOD měl odnést vlastně nějaký ucelenější náhled.

T: Setkáváte se při úpravě poměru před i po rozvodu se sociálním šetření v rodině? Co je významného pro takové šetření v rodině při úpravě poměru před rozvodem a po rozvodu?

C: Takže my se s tím naše organizace úplně nesetkáváme, protože za první nemám a na to patříčnou službu, která by to dělala a víceméně se tím zabývá OSPOD, ale myslím si, že tohle to šetření je důležité ve chvíli kdy jaksi jakoby z té rodiny už probublává na povrch, že ty děti nějakým způsobem strádají. Obvykle se to projeví ve škole, protože tam trávěj ty děti nejvíc času, anebo se toho můžou všimnout třeba i sociální pracovníce u nás na klubu. Můžeme si toho všimnout prostě kamarádi známí A nějakým způsobem se to vlastně na ten OSPOD dostane z týhle záchranný sítě nebo prostě z toho okolí těch dětí. Potom si myslím, že ve chvíli, kdy ty děti opravdu je na nich vidět, že s tím nejsou srozumění a že jim v tom není dobře a opravdu se to na nich projevuje, tak ten OSPOD se obvykle tu rodinu pozve, a to sociální šetření tam udělá, v případě jakoby nějakých extrémních situací, kdy má třeba i podezření na trestnou činnost, tak si myslím, že může

zasáhnout i bez nějakého předchozího upozornění, prostě to šetření udělat, bez jakoby nějakýho oznámení předem.

T: Pokud je v rozvodovém řízení uskutečňován rozhovor s dětmi jakých metod zde nejvíce využíváte?

C: Já tyhle rozhovory obvykle neposkytuju, ale často se stává že terapeuti nebo občas se stává že terapeuti nebo mediátoři si vlastně ty děti pozvou alespoň na chvilku nebo i před přípravou konferencí, to často děláme, že na chvilku si vlastně pozveme to dítě proto, aby jsme zjistili jeho postoj který má k té situaci, a zároveň je třeba opravdu, co by si přála, aby bylo jinak, co by chtělo, protože to ty děti dokážou myslím si popsat hodně dobře ale mělo by to být hlavně takovou nenásilnou formou, ne cílenýma otázkama, aby nemělo pocit, že je u výslechu. Rozhodně zakázaná hlavně zakázaná otázka, u kterého z rodičů bys chtěla být.

T: Jaké poradenské služby mají vaši klienti při řešení rodičovských sporů možnost využít? S jakými dalšími organizacemi spolupracujete nebo klientům doporučujete?

C: Tak za nás určitě můžou využít dluhového poradenství, tedy ti dospělí klienti hlavně. Potom vlastně naše organizace má i poradce ve školách, takže jako můžou se vlastně i děti v rámci těch škol otáčet ve chvíli, kdy maj nějakou potíže, a nevědí, co si s ní počít, na tyhle ty vlastně naše pracovníky ve školách. A myslím si, že zároveň můžeme i zvenčí z ostatních organizací doporučit případně zdravotnický zařízení, když je potřeba, tak dětskou psychiatrii nebo i dospělou psychiatrii v České Lípě. Potom, co se týče takových těch školních problémů u dětí nebo výchovných, tak Středisko výchovné péče nebo pedagogicko-psychologickou poradnu a rodiče se na nás taky často otáčejí s žádostmi, jestli nevíme, kde by jim vlastně poradil nějaký právník. To si myslím, že je můžeme odkázat jako na takovou první instanci Poradnu Děčko, kde jim vlastně dokážou pomoc i v nějakých občanskoprávních sporech, a případně je tedy využít rodinné právníky, kteří působí u soudu v Český Lípě.

T: A poslední otázka je: V čem vidíte posun řešení rodičovských spolu od roku 2018, kdy Okresní soud v České Lípě začal postupovat v souladu s principy Cochemské praxe?

C: Tak určitě kladem v téhle Cochemské praxi, když rodiče spolu uzavírají dohody, tím že ten soud k těm dohodám vede tak si myslím, že vlastně těm rodičům se vrací do jejich rukou zodpovědnost za řešení jejich vlastní situace, nenechají to na tom soudu a to je vlastně takovej účel toho, aby opravdu ti, u nichž problém vzniknul, a ti, kteří jsou odborníci vlastně na tu svoji rodinu a na svoje děti, tak aby si o nich zároveň rozhodovali. Soud jim vlastně tuhle odpovědnost vrací zpátky do jejich rukou, a tím pádem vlastně ulevuje i sám sobě, aby nemusel být tolik zatížený vlastně těmi rodičovskými spory. Negativum vidím v tom, že ta Cochemská praxe si pořád jakoby sedá, pořád je to proces který není úplně zatím ideálně vedený tak, a aby, aby vlastně prokazoval tu potřebnou, potřebnou efektivitu, jo. To znamená, že ta práce není úplně koordinovaná, vlastně nefunguje tady úplně multidisciplinární tým, který si myslím, že je základem pro to, aby ty rodiče opravdu byli vedení jedním směrem a aby bylo jim úplně jasné, co se s nima prostě v tom procesu děje. Často si myslím, že pořád tam vznikají situace, kdy ty rodiče jsou zmatení, a kdy nevědí jakoby, co bude následovat. A někdy jsou možná jako by k těm dohodám vedení tím, kým nemají být. Tím pádem si myslím, že vlastně ta práce není rovnoměrně rozložená na celý ten multidisciplinární tým, který by se to měl účastnit, a ani to neposkytuje vlastně potřebnej výsledek.

Příloha D: Přepis nahrávky č. 4

Transkripce rozhovoru s respondentem D.

Datum realizace rozhovoru: 19. 12. 2019 Délka rozhovoru: 8 min, 52 sec.

T: Jak dlouho ve své pracovní pozici setrváváte?

D: Pracovní pozici, tedy v pozici psychologa setrvávám od roku 2000, takže 19 let.

T: S jakými nejčastějšími problémy se setkáváte při styku s rodinou před i po rozvodu?

D: No nejčastějším problémem vídám, nějaké vyjasnění kolem péče o děti, taky někdy majetkové spory, ale mám dojem, že spíš ta péče o děti, její uspořádání, to kolik času, kde děti stráví, to vídám nejčastěji, no.

T: Jaké metody při práci s rodinami v celém průběhu rozvodového řízení využíváte?

D: Tak využívám jednak nástroje psychoterapie, znalosti z psychodiagnostiky a vůbec znalosti psychologie, využívám některé postupy rodinné terapie, samozřejmě rozhovor, někdy přináším informace. Často informace o dopadu nějakých sporů na vývoj dítěte tak, abych vlastně rodičům nějak umožnil rozumět tomu, co je ve hře, když se jim nedaří spolu nějak se domlouvat o výchově dětí. Hmm., to je tak asi, co využívám.

T: Setkáváte se při úpravě poměrů před i po rozvodu se sociálním šetřením v rodině? Co je významného pro takového šetření v rodině při úpravě poměrů před rozvodem a po rozvodu?

D: No já se v té mé praxi s tím šetřením nesetkávám jo. To šetření provádí pravděpodobně OSPOD nebo nikdo nebo prostě nějaká třeba organizace spolupracující s ospodem, takže já se s ním přímo nesetkávám.

T: Pokud je v rozvodovém řízení uskutečňován rozhovor s dětmi, jakých metod zde nejvíce využíváte?

D: Záleží k čemu je ten rozhovor nebo k čemu je to setkání zaměřeno. Pokud je tam řekněme poptávka po nějaké diagnostice typu zjistit u koho z rodičů chce dítě být po rozchodu, nebo jaký má vztah k dítěti, tak je to diagnosticky zaměřeno, a tam využívám vlastně diagnostický, psychodiagnostický nástroje, ať už je to kresba, kresba rodiny, samozřejmě rozhovor, taky pozorování, kdy pozoruji interakci dítěte s jedním s druhým z rodičů. Tak to je jeden typ zaměření. Tím dalším typem zaměřením je, že pomáhám tomu dítěti rozumět té situaci, zvládnout ji, kde vlastně nejde tak o diagnostiku, kde jde spíš o to nějak usnadnit dítěti průběh tohoto vývoje, takže tam si zpravidla povídáme, tam hledáme odpovědi na důležité otázky právě ohledně budoucnosti, jak to bude s kontaktem s tím druhým z rodičů, u který ho třeba dítě tolik není, jak to bude v kontaktu s prarodiči, jo. Takže tak vyjasňujeme, docela tam využívám psychotherapeutický postupy. Zajímám se o něho, jak vedle toho rozumění, i na prožívání se ptám, jak jim je, co potřebují v té situaci, a tak.

T: Jaké poradenské služby mají vaši klienti při řešení rodičovských sporů možnost využít? S jakými dalšími organizacemi spolupracujete?

D: No tak určitě, když teď budu mluvit za svojí za svojí, vlastně i psychotherapeutickou praxi tak je to současně taky Rodina v centru, kde se snažím využít vlastně všechno, co je potřeba někdy doučování někdy nějaký asistovaný kontakt. Samozřejmě spolupracuji taky přímo v Rodině centru, takže se vlastně tak jako vlastně opírám o ten servis té organizace. A kromě toho je to vždycky trošku OSPOD někdy ... někdy je to taková spolupráce na dálku soudem že si píšu zprávu nebo jsme o to požádání to je asi, leckdy škola, jo, tak to, No to je tak, co mě napadá.

T: V čem vidíte posun v řešení rodičovských sporů od roku 2018, kdy Okresní soud v České Lípě začal postupovat v souladu s principy Cochemské praxe?

D: No já tam posun vidím v tom, že je to trochu, nebo vnímám to jako táhnutí za jeden provaz, kdy do té doby soudy zpravidla nějakým způsobem silově něco rozhodly, rodina se tomu, nebo ty rodiče se tomu nějakým způsobem přizpůsobili. To znamená, buď že to dělali po svém, a aniž by to soud nějak věděl, nebo, nebo se tomu nějak podřídili nebo se odvolávali, vyhledávali znalce a tak. Jak pak nastoupila Cochemská praxe, tak přece jenom ten vyšší tlak na to, aby došlo k dohodě, řekněme taková procesovost toho, kdy to není silově jednorázově rozhodnuto, ale nějak se nad tím jedná, tak myslím, že to klade důraz na kvalitu toho, jak ta péče běží. Zatímco soud má vlastně fakticky vzato možnost ovlivnit kvantitu, to znamená, může říct od pondělí do pátku dítě tady, od pátku do neděle dítě tady, ale zásadně nemá možnost přikázat, jak se ten jeden druhý rodič bude vůči dítěti chovat, a co bude říkat ... tak díky tomuhle postupnému procesu, já vnímám možnost ovlivnit nejenom tu kvantitu, ale taky kvalitu, jak ty rodiče vlastně pečují o to dítě, když ho mají v péči. Vlastně vnímám, že mě to dává příležitost se tou kvalitou zabývat, jo, díky tomu, že nepadne jenom silový rozhodnutí, tak, tak já jim můžu vyprávět o dopadech na dítě, o tom jak je potřeba mluvit s dítěte o tom druhým rodičem, takže v tom vnímám významnej posun.

Příloha E: Přepis emailové komunikace - Rozhovor č. 5

Datum realizace rozhovoru: 5. 12. – 10. 12. 2019

T: Jak dlouho ve své pracovní pozici setrváváte?

E: Opatrovnickému soudnictví se věnuji deset let.

T: S jakými nejčastějšími problémy se setkáváte při styku s rodinou před i po rozvodu?

E: Rodiče řešící vlastní partnerskou krizi, zklamání a frustraci nedokáží řešit porozchodové uspořádání péče o dítě optikou potřeb dítěte. Často činí jednostranná rozhodnutí, mají malou snahu dohodnout se, ústupky vnímají jako prohru. Pokud jsou rodiče majetní, bývá i majetkové vyrovnání zátěží, bránící dohodě rodičů o péči. Roste zájem otců podílet se na péči o dítě, to je pozitivní trend, edukace rodičů je ale stále nedostatečná, rodiče nemají osvojeno, že je normální, aby po rozchodu o dítě pečovali společně – důraz na společnou péči.

T: Jaké metody při práci s rodinami v celém průběhu rozvodového řízení využíváte?

E: Edukace rodičů o rodičovské odpovědnosti, rodinná terapie prostřednictvím rodinných poraden, mediační řízení, psychologická péče.

T: Setkáváte se při úpravě poměrů před i po rozvodu se sociálním šetřením v rodině? Co je významného pro takového šetření v rodině při úpravě poměrů před rozvodem a po rozvodu?

E: V současné době již minimálně. Žádost o šetření je odůvodněna v případě, že některý z rodičů uvádí závažné nedostatky, příčí se řádné péči, k výchovnému prostředí na straně druhého z rodičů, či takové skutečnosti vyjdou najevo jinak, např. z opatrovnického spisu dítěte, zprávy policie či z úřední činnosti soudu.

T: Pokud je v rozvodovém řízení uskutečňován rozhovor s dětmi, jakých metod zde nejvíce využíváte?

E: Volný a řízený rozhovor prováděný buď soudcem či jinou soudní osobou k tomu kompetentní, výjimečně je o pohovor s dítětem požádám kolizní opatrovník, minimálně pak soudní znalec.

T: Jaké poradenské služby mají vaši klienti při řešení rodičovských sporů možnost využít? S jakými dalšími organizacemi spolupracujete?

E: Rodinné poradny v České Lípě, Novém Boru, Liberci, z. s. Krok Česká Lípa, Centrum Protěž, Liberec, mediátor Mgr. Vavříček, Česká Lípa či jiní zapsaní mediátoři, CZP Česká Lípa, psycholog PhDr. Doubravová, Ústí nad Labem, Mgr. Opelka.

T: V čem vidíte posun v řešení rodičovských sporů od roku 2018, kdy Okresní soud v České Lípě začal postupovat v souladu s principy Cochemské praxe?

E: Rodiče jsou systémově poučováni o rodičovské odpovědnosti, postup soudu je pro ně více předvídatelný, rodičům je poskytován větší prostor pro řešení po rozchodového uspořádání péče o děti dohodou, mimosoudně, jsou jim nabízeny služby rodinné terapie. Zda dochází k pozitivnímu posunu v řešení rodičovských sporů je předčasně hodnotit, velkým pozitivem je ale poučenější rodič.